

Historické zahrady Kroměříž 2023

„Zahradní a krajinné umění
v památkách zapsaných
na Seznam světového dědictví“

25. a 26. 5. 2023
Arcibiskupský zámek v Kroměříži

Certifikát vydaný 5. prosince 1998 je zásadní listinou, která opravňuje město Kroměříž k užívání titulu SÍDLO PAMÁTKY UNESCO.

*The World Heritage Committee
has inscribed
the Gardens and Castle in Kroměříž
on the World Heritage List*

*Inscription on this List confirms the exceptional
and universal value of a cultural or
natural site which requires protection for the benefit
of all humanity*

DATE OF INSCRIPTION
5 December 1998

DIRECTOR-GENERAL
OF UNESCO

HISTORICKÉ ZAHRADY KROMĚŘÍŽ 2023

**„Zahradní a krajinné umění v památkách
zapsaných na Seznam světového dědictví“**

25. a 26. 5. 2023

Balkonové sály Arcibiskupský zámek v Kroměříži

Konference se konala při příležitosti
25. výročí zápisu zahrad a Arcibiskupského zámku
na Seznam světového dědictví UNESCO

Konferenci pořádal

Klub UNESCO Kroměříž ve spolupráci s Národním památkovým ústavem
a Arcibiskupským zámkem v Kroměříži

Záštitu nad konferencí přijali

Česká komise pro UNESCO

Tomáš Opatrný, starosta města Kroměříže

Naděžda Goryczková, generální ředitelka NPÚ

Zuzana Fišerová, radní Zlínského kraje pro kulturu,
památkovou péči, církev a sport,

Na konferenci byli pozváni zástupci odborné i laické zainteresované veřejnosti,
majitelé a správci historických zahrad, představitelé samosprávy, státní správy,
studenti odborných škol.

Konference se konala za podpory a ve spolupráci

OBSAH SBORNÍKU

Úvodní slova, projevy hostů	3
Program konference	4
<i>I. blok</i>	
Ing. Zdeněk Novák, Národní zemědělské muzeum	
Historické kořeny a souvislosti světového významu památek zahradního umění v ČR	9
prof. Dr. Marcus Köhler, Německo	
Zkušenosti z vybraných německých areálů památek zahradního umění na Seznamu světového dědictví z hlediska jejich využití a prezentace	13
Doc. Ing. Přemysl Krejčířík, Ph.D., MENDELU / Ateliér Krejčíříkovi	
Jaké výzvy přináší zápis statku na Seznam světového dědictví – pohled krajinářského architekta	16
<i>II. blok</i>	
Mgr. Ondřej Zatloukal, MUO	
Význam arcibiskupské zahradní rezidence v Kroměříži v rámci památky světového dědictví, vznik Národního centra zahradní kultury	19
Ing. Lenka Křesadlová, Ph.D., Mgr. Petr Hudec – ÚOP NPÚ v Kroměříži	
Metodické centrum zahradní kultury v Kroměříži	20
Ing. Michaela Šojdrová, site manager řídící skupiny památky světového dědictví	
Zahrad a zámku v Kroměříži	
Pohled site managera a zahradní architektky na péči o památky zahradního umění světové úrovně	23
<i>III. blok</i>	
Arq. Monica Luengo Španělsko	
Madrid – Landscape of Light, a Landscape of Art and Sciences	
Madrid – Krajina světla, Krajina Umění a Vědy	25
Prof. Dipl. Ing. Brigitte Mang Rakousko	
Austrian Gardens and Parks and The Garden Kingdom of Dessau-Worlitz on the World	
Heritage List: Conservation, management and preservation	
Rakouské zahrady a parky na Seznamu světového dědictví a Zahradní království Dessau-Worlitz: ochrana, správa a uchování	31
Ing. Jiří Šmída, Botanický ústav AV Průhonice	
Průhonický park – nejmladší drahokam v diadém českých světových zahrad	35
KOMENTOVANÉ PROHLÍDKY 26. 5. 2023	
Zámek a Podzámecká zahrada 25 let poté	41
Ing. Jiří Uhlíř, ředitel Správy Arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži,	
Mgr. Ondřej Zatloukal, ředitel MUO a Mgr. Bc. Štěpán Sittek	
Květná zahrada 25 let poté Mgr. Zdeněk Novák, kastelán Květné zahrady,	
Ing. Lenka Křesadlová, Ph.D., MCZK v Kroměříži	44
DOPROVODNÉ AKCE	
Večerní koncert v Rotundě v Květné zahradě 25. 5. 2023	48
Slavnostní setkání k 25. výročí zápisu zahrad a zámku v Kroměříži na Seznam světového dědictví UNESCO 16. 6. 2023 Sněmovní sál, Arcibiskupský zámek	51

Konferenci zahájila MUDr. Eva Nováková, předsedkyně Klubu UNESCO Kroměříž

Je pro mě opravdu mimořádnou ctí, ale i radostí, že vás mohu opět jménem Klubu UNESCO Kroměříž, tradičního pořadatele a iniciátora konferencí s tématem historických zahrad přivítat. V letošním roce je téma poznamenáno 25. výročí zápisu zahrad a zámku v Kroměříži na Seznam světového dědictví. Komplexu Květné a Podzámecké zahrady a zámku s jeho unikátními sbírkami včetně galerie se dostalo zápisem na Seznam světového dědictví nejvyššího ocenění. Právě tato konference je příležitostí z různých pohledů k zamyšlení a vyjádření názorů, sdělení zkušeností, co všechno takové ocenění a status takové památky, jako jsou právě zahrady, přináší. Povzbuzením i oceněním pro pořadatele i účastníky je účast představitelů významných institucí, kteří konferenci přišli pozdravit.

Letos se významně na konferenci podílí NPÚ, paní generální ředitelku, která přijala nad konferencí záštitu, zastupuje náměstkyně paní Dott. Jany Michalčákové, Ph.D. et Ph.D., Zlínský kraj vedoucí památkové péče Ing. Alena Pospíšilová, která je pravidelným účastníkem konferencí a rádi s ní spolupracujeme.

Pravidelně a aktivně se konferencí se účastní i Ing. Ina Truxová, vedoucí oddělení specialistů NPÚ. Právě za její zásluhy o pořádání našich konferencí bylo jí uděleno čestné členství Klubu UNESCO Kroměříž. Letos jí děkujeme zejména za výběr a zajištění zahraničních lektorů. Aktivním a pravidelným účastníkem je i další čestný člen Klubu UNESCO Ing. Zdeněk Novák, ředitel Národního zemědělského muzea, jenž navrhl, že právě obě zahrady se zámkem jsou tím mimořádným a zachovalým komplexem, který si zápis zaslouží.

Poděkování patří všem, kteří se zasloužili o organizaci a podporu konference, lektorům i všem, kteří přijali pozvání.

*MUDr. Eva Nováková
předsedkyně Klubu UNESCO Kroměříž*

**Mgr. Tomáš Opatrný
starosta města Kroměříž**

V úvodu pozdravil a přivítal účastníky konference v Kroměříži, ve městě, které si letos i touto konferencí připomíná 25. výročí zápisu zahrad a zámku na Seznam světového dědictví UNESCO. Zahradní umění v památkách světového dědictví UNESCO, které je letos tématem konference bylo velmi aktuálně zvoleno a stává se součástí řady akcí, které se konají právě v souvislosti s takto významným výročí a které přivádějí do našeho města řadu významných osobností spojených s historickými zahradami. I proto Mgr. Opatrný zvláště přivítal účastníky konference ze zahraničí.

Na závěr poděkoval Klubu UNESCO Kroměříž jakožto zakladateli a pořadateli konferencí, Národnímu památkovému ústavu i hostiteli konference, správě Arcibiskupského zámku, za významnou spolupráci a také všem ostatním, kteří přispěli k realizaci konference, nad kterou starosta Kroměříže rád přijal záštitu.

Účastníky konference pozdravila

Dott. Jana Michalčáková, Ph.D. et Ph.D. i jménem generální ředitelky NPÚ Ing. arch. Naděždy Goryczkové, která nad konferencí tradičně přijala záštitu.

Konference Historické zahrady Kroměříž 2023 s podtitulem Památky zahradního umění na Seznamu světového dědictví, která se uskutečnila v Kroměříži v termínu 25. až 26. května 2023 pod záštitou České komise pro UNESCO, generální ředitelky Národního památkového ústavu Ing. arch. Naděždy Goryczkové, starosty města Kroměříže Mgr. Tomáše Opatrného a radní Zlínského kraje pro kulturu a školství Ing. Mgr. Zuzany Fišerové, byla důležitým milníkem nejen pro samotné město Kroměříž a jeho kulturní dědictví, ale i pro mezinárodní kontext poznání a péče o historické zahrady. Město Kroměříž je již tradičním místem setkání segmentu odborníků na tuto problematiku. Letošní konference měla navíc, vedle odborného, i slavnostní rozměr. Byla připomenutím 25. výročí zápisu Zahrad a Arcibiskupského zámku v Kroměříži na Seznam světového dědictví, ke kterému došlo na zasedání v Kjótu 5. prosince 1998. Je proto přirozené, že právě v Kroměříži našlo téma historických zahrad svůj prostor, neboť Květná a Podzámecká zahrada představují jeden z významných vrcholů světové zahradní kultury.

Pořádání konferencí Klubem UNESCO Kroměříž, v posledních letech ve spolupráci s Národním památkovým ústavem a jeho Metodickým centrem zahradní kultury v Kroměříži, tak jde ruku v ruce, obvykle ve dvouletých intervalech, od roku 1998, s rozvíjením odborné i širší komunity, která se dlouhodobě péčí o historické zahrady věnuje, naplňuje tak podstatu řádné péče o Světové dědictví, a má příležitost se právě v Kroměříži setkávat, vyměňovat si své zkušenosti a získávat podněty pro zkvalitnění péče o památky zahradního umění i jejich další využívání, např. pro vzdělávací a kulturní účely, k jejichž naplňování pravidelně přispívá i Národní památkový ústav. Právě letos NPÚ dokončil a do užívání návštěvníků navrátil obnovené vyhlídkové terasy Kolonády, tzv. Arkádovou galerii, která byla podle projektu Giovannioho Pietra Tencally dokončena v roce 1671, odkud má dnes veřejnost možnost obdivovat z ptačí perspektivy skvostnou Květnou zahradu a obohatit tak návštěvu o tento nevšední zážitek.

Bylo pro mne velkým potěšením setkat se zde letos s komunitou odborníků z ČR i zahraničí, z Německa, Rakouska i Španělska, vyslechnout si jejich příspěvky a konečně i obdivné komentáře ke kroměřížskému skvostu Světového dědictví.

Dott. Jana Michalčáková, Ph.D. et Ph.D.

Vážený hosté,

je mým velkým potěšením pozdravit vás jménem ministra kultury u příležitosti 25. výročí zápisu Zahrad a zámku v Kroměříži na Seznam světového dědictví.

Oslavy jsou samozřejmě příjemnou a lákavou připomínkou tohoto úspěchu, ale já si opravdu cením toho, že jejich součástí je i tato odborná konference o světověznámých památkách zahradního umění, neboť nám umožní nahlédnout i do jiných nádherných zahrad a poučit se o jejich historii, současné situaci či aktuálních výzvách. Sdílení příkladů dobré praxe, zvláště na mezinárodní úrovni, je totiž jedním z prostředků účinnější péče o zapsané památky a jejich dalšího náležitého rozvoje. Těším se na dnešní program a přeji vám i sobě krásně strávený den v atmosféře historických zahrad.

Mgr. Dita Limová
vedoucí oddělení vztahů s UNESCO/Head of Section of Relations with UNESCO
Odbor mezinárodních vztahů a Evropské Unie/International Relations
and EU Department | Ministerstvo kultury ČR

Ing. Mgr. Zuzana Fišerová, Ph.D., radní pro kulturu a školství Zlínského kraje udělila konferenci záštitu, poslala účastníkům pozdrav, neboť se nemohla osobně zúčastnit.

Letošní konference se nesla v slavnostním duchu 25. výročí zápisu zahrad a zámku na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Na Seznamu jsou pro svou unikátnost nejruznější kulturní a přírodní památky z celého světa. Seznam UNESCO zdobí z České republiky několik významných statků, z oblasti hmotného dědictví je to celkem 16 památek. Zlínský kraj reprezentuje na tomto prestižním světovém seznamu Arcibiskupský zámek v Kroměříži společně s Květnou a Podzámeckou zahradou. Je to klenot Zlínského kraje, klenot celé Moravy.

Podzámecká zahrada je veřejně přístupným parkem, vyhledávaným nejen zahraničními turisty, ale zejména i místními občany. Já osobně miluji romantická zákoutí Podzámecké zahrady, která jsou jako stvořená pro procházky, k oddechu, k čerpání dobré nálady i nových sil a energie.

Květná zahrada, známá i jako Libosad, je naopak koncipována v geometrickém stylu francouzské zahrady, v níž kvetoucí a vonící zahrada probouzí všechny lidské smysly.

Jak se říká – naše jedno české slovní spojení: „není růže bez trní“. V souladu s tímto rčením si troufnu říci, že bychom nejspíš nemohli obdivovat skvosty a krásy těchto zahrad bez schopností a citu současníků – VÁS – mistrů Vašich oborů.

Jsem upřímně ráda, že tato konference vytvořila prostor předávat si navzájem zkušenosti a přispět plnou měrou k uchovávaní těchto hodnot a k dalšímu rozvoji fenoménu obou historických zahrad.

Děkuji Vám všem za vaši obohacující práci a přeji hodně sil do další práce.

Zuzana Fišerová, radní pro kulturu a školství Zlínského kraje

HISTORICKÉ ZAHRADY KROMĚŘÍŽ 2023

Památky zahradního umění na Seznamu světového dědictví

25. května 2023 | Arcibiskupský zámek v Kroměříži – Balkonové sály

PROGRAM

9.00 – 10.00 | prezenze

I. blok 10.00-12.00

Úvodní slova, projevy hostů

Ing. Zdeněk Novák, Národní zemědělské muzeum | **Historické kořeny a souvislosti světového významu památek zahradního umění v ČR**

prof. Dr. Marcus Köhler, Německo | **Zkušenosti z vybraných německých areálů památek zahradního umění na Seznamu světového dědictví z hlediska jejich využití a prezentace**

Doc. Ing. Přemysl Krejčířík, Ph.D., MENDELU/Ateliér Krejčíříkovi | **Jaké výzvy přináší zápis statku na Seznam světového dědictví – pohled krajinářského architekta**

12.00 – 13.30 | přestávka na oběd

II. blok 13.30 – 15.00

Mgr. Ondřej Zatloukal, MUO | **Význam arcibiskupské zahradní rezidence v Kroměříži v rámci památky světového dědictví, vznik Národního centra zahradní kultury**

Ing. Lenka Křesadlová, Ph.D., Mgr. Petr Hudec – ÚOP NPÚ v KM | **Metodické centrum zahradní kultury v Kroměříži**

Ing. Michaela Šojdrová, site manager řídící skupiny památky světového dědictví Zahrad a zámku v Kroměříži | **Pohled site managera a zahradního architekta na péči o památky zahradního umění světové úrovně**

III. blok 15.15 – 17.00

Arq. Monica Luengo, Španělsko | **Madrid – Krajina světla, Krajina Umění a Vědy**
Madrid – Landscape of Light, a Landscape of Art and Sciences

Prof.Dipl.Ing. Brigitte Mang, Rakousko | **Rakouské zahrady a parky na Seznamu světového dědictví a Zahradní království Dessau-Worlitz: ochrana, správa a uchování**
Austrian Gardens and Parks and The Garden Kingdom of Dessau-Worlitz on the World Heritage List: Conservation, management and preservation

Ing. Jiří Šmída, Botanický ústav AV Průhonice | **Průhonický park – nejmladší drahokam v diadém českých světových zahrad**

VEČERNÍ KONCERT | 19.30 Rotunda v Květné zahradě | Collegium Giovane a sólisté pod vedením P. Nykla

26. května | 9.00 – 12.00 | komentované prohlídky

„Zámek a Podzámecká zahrada 25 let poté“ | Ing. Jiří Uhlíř, ředitel Správy Arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži. Mgr. Ondřej Zatloukal, ředitel MUO a Mgr. Bc. Štěpán Sittke provedli zámek a zahradou, okomentovali realizované projekty obnovy Arcibiskupského zámku a Podzámecké zahrady (Galerie, Sněmovní sál, Mlýnská brána, rybníky v Podzámecké zahradě).

„Květná zahrada 25 let poté“ | Mgr. Zdeněk Novák, kastelán Květné zahrady, Ing. Lenka Křesadlová, Ph.D., MCZK, za účasti náměstkyně generální ředitelky NPÚ Dott. Jany Michalčákové, Ph.D.et Ph.D., představitelů města Kroměříže, Zlínského kraje a veřejnosti slavnostně otevřeli výstup na obnovenou lávku nad kolonádou, následovala komentovaná procházka Květnou zahradou.

OBRAZOVÉ OHLÉDNUTÍ – první den konference 25. 5. 2023 | Balkonové sály, Acibiskupský zámek v Kroměříži

SBORNÍK REFERÁTŮ PŘEDNESENÝCH NA KONFERENCI A SOUVISEJÍCÍCH DOKUMENTŮ

Posláním a cílem kroměřížských konferencí s tématem historických zahrad je od roku 1998 získávání podnětů pro zkvalitnění péče o památky zahradního umění i jejich využívání ke vzdělávacím a kulturním účelům. Snahou pořadatelů je reagovat na aktuální problémy a jejich možné řešení.

Výstupem konference je sborník přednesených referátů a souvisejících textů.

Program a téma letošní konference je poznamenám 25. výročím zápisu zahrad a zámku v Kroměříži na Seznam světového dědictví UNESCO. Je zaměřen především na problematiku kroměřížských, českých a evropských zahrad zapsaných jako památky světového dědictví. Jednotlivé příspěvky uvádějí přínosy, rizika, výzvy i příklady dobré praxe.

Zástupci památek zahradního umění a kulturní krajiny zapsaných na Seznamu světového dědictví a osobnosti zahradního umění a kulturní krajiny včetně zahraničních účastníků představili aktuální zkušenosti s jejich managementem a prezentací.

Historické kořeny a souvislosti světového významu památek zahradního umění na českém území

Ing. Zdeněk Novák, Národní zemědělské muzeum

Proč je na českém území tolik kvalitních zahrad, parků a komponovaných krajín?

České země měly ve Svaté říši římské výjimečné postavení. Za vlády císaře Karla IV. se poprvé staly jejím centrem. Tehdejší pohled na svět byl založen na hluboké víře v Boha. Karel IV. věřil, že když v Praze shromáždí ostatky co největšího počtu světců, právě v Praze nastane vzkříšení a Praha se stane Novým Jeruzalémem z Vidění sv. Jana.

Otázky víry se staly osudnými pro Mistra Jana Husa a vedly k první pražské defenestraci, jež rozpoutala vlnu náboženských válek. O zahradách té doby však máme málo zpráv. Že se o ně Češi ale zajímali, dokládá kronika cesty pana Lva z Rožmitálu, švagra krále Jiřího z Poděbrad, z Čech až na „konec světa“ z let 1465–1467.

Díky tzv. dvojité svatbě ve Vídni v roce 1515 získává český trůn 24. února 1527 Ferdinand I. Habsburský. V roce 1534 zakládá velkolepou Královskou zahradu na Pražském hradě, jež motivovala císařský dvůr i českou a moravskou aristokracii k následování a překonávání. Jan VI. z Lichtenštejna, manžel vnučky císaře Maxmiliána I., staví po roce 1543 v Lednici vilu se zahradou. Pravnuk císaře Maxmiliána I., císař Maxmilián II. buduje nedaleko Vídně Gesamtkunstwerk – zámek Neugebäude se zahradami. Zachariáš z Hradce rozšiřuje zámek Telč o zahradu, stejně jako Adam II. z Hradce hrad a zámek Jindřichův Hradec, kde vzniká jedinečný hudební pavilon Rondel.

Vratislav Nádherný staví skvostný zámek Litomyšl, ale na odpovídající zahrady tam nezbylo místo nebo peníze. Zato Vilém II. z Rožmberka nechává vytvořit kouzelný komplex zámku Kratochvíle a moravský furiant, Jan Šembera Černožský z Boskovic, jej překonává stavbou ohromného komplexu zahrady a zámku Bučovice, k jehož výzdobě dokonce využívá formy použité na císařském zámku Neugebäude. Ten spíše z piety dokončuje císař Rudolf II., který přenáší sídlo vladaře Svaté říše římské opět do Prahy. Upravuje Královskou oboru a nechává tam vybudovat rybník napájený zvláštní štolou z Vltavy. Dnes se na někdejší dně rybníka rozkládá podstatná část parku Stromovka.

Zdeněk Brtnický z Valdštejna cestuje v té době po Anglii, dvakrát je přijat královnou Alžbětou I., a ve svém deníku zachycuje stav královských zahrad. Po návratu se však zapojuje do stavovského povstání, zahájeného druhou pražskou defenestrací, a po jeho neúspěchu umírá ve vězení v Brně na Špilberku. Jeho deníku si však angličtí historikové zahradního umění velice váží.

Tricetiletá válka nepřinesla jen zkázu. Vévoda frýdlantský, Albrecht z Valdštejna, buduje v letech 1623–1630 svůj pražský palác se skvostnou verandou (Sallou terrenou), zahradou a sochařskou výzdobou. Tu však na konci tricetileté války odvázejí švédská vojska na sever a sochy Adriana de Vriese dodnes zdobí zahradu švédského královského zámku Drottningholm.

Na konci tricetileté války, patrně v roce 1647, kníže Karel Eusebius z Liechtensteinu kreslí nebo nechává nakreslit představu o své letní rezidenci v Lednici. Na kresbě jsou patrné prvky tzv. francouzské Le Nôtreovské zahrady, přestože první (ve světové odborné literatuře) uznávaný vzor pro tento typ zahrady byl dotvořen ve Vaux-le-Vicomte až v roce 1661.

Olomoucký biskup Karel II. z Lichtenštejna-Kastelkornu obnovuje válkou těžce postiženou diecézi a přestavuje kroměřížský hrad na zámek, upravuje navazující Podzámeckou zahradu a vysazuje Květnou zahradu za městskými hradbami.

Delsenbachova rytina z roku 1720 ukazuje, že plány knížete Karla Eusebia z Liechtensteinu byly v Lednici realizovány. Lednickou zahradu a navazující oboru označil po své návštěvě císař Leopold I. za nejkrásnější v říši. V Českém Krumlově upravují Eggenbergové v té době zámeckou zahradu a konečně se i hlavní město říše, Vídeň, dočkává velkolepé zahrady, založené žákem Andrého le Nôtre, Dominikem Girardem, zahrady mezi Horním a Dolním Belvederem Evžena Savojského. Dominique

Girard má v té době pro knížete Antona Floriana z Liechtensteinu nakreslit plán rozšíření lednické zahrady.

Po konečném vítězství nad Turky se i císař v hlavním městě říše odhodlává k vybudování odpovídající rezidence – Schönbrunn. Zahrada zámku je během následujících desetiletí upravována a do uzlů francouzské dispozice jsou vkládány nové symbolické dominanty (obelisk, ruiny římských lázní). V 70. letech 18. století zakládá kněžna Eleonora z Liechtensteinu první anglickou zahradu na našem území, a to v Moravském Krumlově. Její synovec však po Velké francouzské revoluci používá motiv anglické zahrady jen jako atrakci v rozšířené lednické zahradě, kterou založil podle principů francouzské zahrady a z programu zahrady anglo-čínské převzal jen stavební dekorace. Zda se tam promítl zmíněný Girardův námět nebo projekt, můžeme jen hádat.

Jan Rudolf Chotek rozšiřuje a zvelebují park zámku Veltrusy a vybavuje jej drobnou architekturou v duchu anglo-čínské zahrady (čínskou bažantnicí, egyptským kabinetem, tureckou zahradou, chrámky, pavilony, ruinou). Poté, co zdědí panství Nové Dvory (1787), zakládá arboretum, zahradu a oboru, upravuje krajinu, kterou doplňuje romantickými stavbami, včetně Japonského pavilonu. Nakonec během napoleonských válek začíná stavět zámek Kačín (1802–1822) jako vrchol jedinečného příklad vztahu a uspořádání sídla a okolní krajiny (pleasureground oddělený příkopem ha-ha, obora, zemědělská krajina) tedy jako výjimečný okrasný statek. Výjimečný mj. v tom, že krajinu zkrášluje výsadbami a stavbami ležícími mimo vlastní novodvorské panství.

Již během napoleonských válek proměňuje v obrovský okrasný statek území svých panství Lednice, Valtice a Břeclav kníže Jan I. z Liechtensteinu. Vzniká tak Lednicko-valtický areál (Lednice-Valtice Cultural Landscape). Díky tomu přichází Lednický zámecký park téměř o celý svůj anglo-čínský architektonický program. Ten je nahrazen zcela novým způsobem tvorby zahradních scénérií založených na vysokém podílu konifer a exotických stromů importovaných zejména z východního pobřeží Severní Ameriky, tzv. malířsko-krajinářským slohem. Lednický krajinářský park se proto výrazně liší od soudobé tvorby Humpřy Reptona, Petra Josepha Lenného, knížete Pücklera-Muskau, Friedricha Ludwiga von Sckell nebo Christiana Heinricha Nebbiena, jež jsou ryze krajinářské nebo přírodně krajinářské.

Obr. 1 Malířsko-krajinářský sloh umožňuje vytvářet přesvědčivé prostorové iluze jako v případě pohledu na zámek Lednice od severovýchodu (Georg Wingelmüller, Eduard Pohle, Wilhelm Lauche, 1845-1907). Zámek se jeví jako vzdálená krajinná dominanta, přestože Lednice leží v ploché nivě řeky Dyje

Během vídeňského kongresu, v letech 1814–1816, Peter Joseph Lenné upravuje v duchu anglické krajinářské školy pro císaře Františka I. park Laxenburg, který zdivočel během napoleonských válek. Při úpravách krajiny dvorního hřebčína v Kladrubach nad Labem (1819-1836) však císařský dvůr nepostupoval v duchu tehdy módní anglické krajinářské školy aplikované v Laxenburgu, naopak, sáhl do instrumentária francouzské zahrady, a nechal vytvořit vysoce funkční pastevní krajinu uspořádanou podle zřetelného řádu symetrie v geometrických formách. Za císaře Františka I. se rozvíjí také lázeňství a zásady francouzské zahradní tvorby se promítají také do urbanismu Františkových Lázní.

Po Vídeňském kongresu zakládá kníže Hermann Pückler-Muskau zámecký park v Muskau a stává se popularizátorem zahradní tvorby v německém prostoru. Podle jeho příkladu je na českém území přetvářena řada zahrad, např. schwarzenberský Červený Dvůr, v přírodně-krajinářské parky.

Po francouzské revoluci a napoleonských válkách začal na oblibě nabývat anglický životní styl. K anglickým zahradám se připojila anglická architektura a postupně pití čaje a anglické sporty. Po řadě přestaveb zámků v duchu tudorské gotiky se k nám přes Anglii vrátily ve 2. polovině 19. století pravidelné, a to italizující zahrady. Po rakousko-uherském vyrovnání upravuje kníže Jan II. z Liechtensteinu v jejich duchu jižní předpolí zámku Lednice. Současně ale pokračuje v rozvoji zásad lednické

malířko-krajinářské zahrady a ke koniferám v zahradních scénériích připojuje módní barevné odrůdy listnáčů (v tzv. Arizoně a Údolíčku). Také dotváří jedinečný iluzivní pohled na zámek Lednice od severovýchodu.

Obr. 2 Italizující zahrada zámku Lednice (Vicenzo Michelli, August Czullik, Wilhelm Lauche, 1879-1933) se mj. vrátila i k manipulaci s grafickou perspektivou. Přestože byla během 20. století významně zjednodušena, je stále výjimečným dílem zahradního umění.

Ernst hrabě Silva-Tarouca přebírá lednické a mužákovské (Muskau) inspirace a postupně, bez projektu a „jen“ jako malíř v terénu, vysazuje od roku 1885 Průhonický park. Vybírá z celého světa ty nejkrásnější rostliny a jejich odrůdy, pokud snesou naše klima a mají podobné nároky na stanoviště, a vytváří z nich vegetačně-geografické scénérie (Pflanzengeographischen Szenerien) a své zásady postupně publikuje. Malířsko-krajinářský sloh se šíří zejména mezi členy Rakouské dendrologické společnosti (Dendrologische Gesellschaft zur Förderung der Gehölzkunde und Gartenkunst in Österreich-Ungarn) a ovlivňuje i podobu parku jejího protektora na Konopišti, dále park Mošnice v areálu dvorního hřebčína v Kladrubach nad Labem i park nejvyššího císařského štolby v Moravském Krumlově.

Obr. 3 Malířsko-krajinářská scénérie z parku zámku Vrchotovy Janovice (Camillo Schneider, 1922-1932) dokládá, že zahradní sloh pozdní monarchie byl v našem prostředí stále nosný i v meziválečném období.

Mezitím k nám z Anglie dorazil i golf se svými krajinářskými projevy. Propsal se do krajiny Mariánských Lázní.

V roce 1895 je založena Vyšší ovocnářsko-zahradnická škola v Lednici (Höhere Obst- und Gartenbauschule). Její čeští absolventi jsou v kontaktu se svými německými kolegy a zejména v době mezi válkami vznikají díky nim jedinečná zahradní díla. Park zámku Vrchotovy Janovice, zahrada Müllerovy vily v Praze a zahrady brněnských vil Stiassny a Tugendhat jsou dokladem sdíleného způsobu tvorby zahrad ve středoevropském prostoru, tvorby rozvíjející principy malířsko-krajinářského slohu.

Na Seznamu světového dědictví je nyní zapsáno 16 českých statků. Na území nejméně 9 z nich se setkáváme s památkami zahradního umění. Pro zápis Lednicko-valtického areálu, Zahrad a zámku v Kroměříži, Průhonického parku a Krajiny pro chov a výcvik ceremoniálních kočárových koní v Kladrubach nad Labem však byly důvodem právě špičkové projevy zahradního umění.

Příspěvek vznikl v rámci řešení výzkumného projektu *Průhonický park a škola malířsko-krajinářské kompozice, obdivovaný a odmítaný vzor pro krajinářskou tvorbu 20. století* (identifikační kód projektu: DH23P03OVV026) financovaného z Programu NAKI III – program na podporu aplikovaného výzkumu v oblasti národní a kulturní identity na léta 2023 až 2030 Ministerstva kultury.

Literatura:

NOVÁK, Zdeněk, Eisgrub-Feldsberg in Mähren. Ein bedeutendes Dokument der Landschaftgestaltung in Mitteleuropa, Die Gartenkunst, Jg.: 6, Nr. 1, 1994, s. 89–104.

NOVÁK, Zdeněk, Einflüsse William Chambers auf den Garten von Lednice (Eisgrub) und andere Gartenanlagen in Südmähren, in: HARRIS, John, William Chambers und Kew, in: Sir William Chambers und der Englisch-chinesische Garten in Europa, Hatje Cantz Verlag 1996, s. 131–136.

NOVÁK, Zdeněk, Lednicko-valtický areál. Z mapy UNESCO, Praha 1997.

NOVÁK, Zdeněk, Lednicko-valtický areál na jižní Moravě, in: Krajinné dědictví: Mezinárodní symposium ICOMOS-IFLA 1997, Praha 1997, s. 35–50.

NOVÁK, Zdeněk, A protože duši zahrady jsou vodotrysky a kašny..., Sborník z konference, Voda – pramen života, Kroměříž 2013.

NOVÁK, Zdeněk, Das Erbe des Einflusses der Fürsten von Liechtenstein auf die Garten- und Landschaftskultur der böhmischer Länder, Veröffentlichungen der Liechtensteinisch-Tschechischen Historikerkommission, Band 2: Die Liechtenstein: Kontinuitäten – Diskontinuitäten, Vaduz 2013, s. 123–173.

NOVÁK, Zdeněk, Moravská implementace principů francouzské zahrady knížetem Karlem Eusebiem z Liechtenštejna, Prameny a studie, 2014, 54, s. 66–85.

NOVÁK, Zdeněk – ZÁMEČNÍK, Roman, Zahrada Evropy: kritický katalog výstavy. Praha: Národní zemědělské muzeum 2017.

NOVÁK, Zdeněk, Zahrada Evropy: osudy zahradního umění na Moravě pohledem 21. století. Praha: Národní zemědělské muzeum, s. p. o., 2017.

NOVÁK, Zdeněk, Předmluva, in: KŘESADLOVÁ, L. – ZATLOUKAL, O. – PODRAZIL, J., Průhonický park, Průhonice: Botanický ústav Akademie věd ČR, 2017.

NOVÁK, Zdeněk, Lednicko-valtický areál v širších evropských souvislostech se stavbami Josepha Hardtmutha jako prostředí pro odborné zahradnické vzdělávání, Prameny a studie, 2019, č. 65, s. 171–200.

NOVÁK, Zdeněk, Landscape Museum for Breeding and Training of Ceremonial Carriage Horses at Kladruba nad Labem in Czechia, in: Museums and Identities. Planning an Extended Museum, Red. Dorota Folga-Januszewska, Martina Lehmannová, Jasna Gaburová, Elke Kellner, Paweł Jaskanis, Publisher: the Museum of King Jan III's Palace at Wilanów, the National Museum in Kielce, MOCAK the Museum of Contemporary Art in Krakow and the Cracow Saltworks Museum Wieliczka, 2019.

NOVÁK, Zdeněk, Kouzlo krajiny krásných koní, Národní hřebčín Kladruba nad Labem, s. p. o., 2021.

NOVÁK, Zdeněk – ZÁMEČNÍK, Roman, Joseph Hardtmuth a krajinářská zahrada, Prameny a studie, 2020, č. 67, s. 45–100.

NOVÁK, Zdeněk – MACHEK, Jiří – ZÁMEČNÍK, Roman, Krajina pro chov a výcvik ceremoniálních kočárových koní v Kladrubech nad Labem, Praha: FOIBOS 2021.

NOVÁK, Zdeněk – MACHEK, Jiří – ZÁMEČNÍK, Roman, The Landscape for Raising and Training Ceremonial Carriage Horses in Kladruba nad Labem, Praha, FOIBOS 2021.

Vybrané německé historické zahrady a parky na Seznamu světového kulturního dědictví

**Prof. Dr. Marcus Köhler, Technická univerzita v Drážďanech
vedoucí katedry Historie krajinářské architektury a péče o památky
zahradního umění**

Přednesený příspěvek se soustředil na vybrané historické zahrady a parky na území Německé spolkové republiky, resp. jejich reprezentativní výběr v podobě památkových areálů pod ochranou UNESCO.

První část příspěvku byla soustředěna na kulturní statky světového dědictví, kde na památkové ochraně participuje s Německem i Česká republika, tedy Hornický region Erzgebirge/ Krušnohoří a Slavná lázeňská města Evropy.

Dále byly uvedeny příklady památek zahradního umění z německého území, na jejichž systému vedení a řízení byly uvedeny poznatky z jejich správy v posledních letech. Výklad a srovnání se zaměřilo na bohatou škálu příkladů, nejvýznamnější však byl rozsáhlý zámecký soubor staveb a zahrad v Potsdam (Postupimi), unikátní krajinářský park v Muskau (Mužákovu) a neméně světoznámý soubor parku a zahrad ve Weimar (Vímáru). Velmi zajímavé bylo porovnání přístupu péče o tyto památky z pohledu odlišného vlastnictví – celostátního či jednotlivých spolkových zemí. Cenné byly poznatky ze zkušeností vlastních pracovních týmů pracujících pro zámecké, resp. zahradní areály, kdy se obdobně jako u nás osvědčuje v daném místě využití modelu dlouholetého stabilního týmu než stále se střídající různé týmy, pracující smluvně.

Celá přednáška byla doprovázena bohatým obrazovým materiálem míst, o kterých bylo referováno. Vše pak doplňovala názorná srovnání v podobě grafů, krátkých videí a variací názorných příkladů. Zdůrazněno bylo i nastavení vhodné formy informování návštěvníků o historických zahradách a parcích v podobě průvodcovských brožur a dětských pracovních sešitů. Významnou a oblíbenou součástí jsou i tematické (ovoce, květiny, výroční události) krátkodobé výstavy, ale i jejich dlouhodobé období (např. výstava zahradnického nářadí). Propagace památek zahradního umění pomocí všech moderních soudobých mediálních prostředků je dnes již nezbytná a v německém prostředí hojně využívána. Jako neméně důležité se také jeví posilování důležitosti osobního vztahu místní komunity k dané lokální památce. Parky jsou dnes často využívány i jako místa vhodné volených sportovních aktivit, např. jógy a vycházek se psi.

Příspěvek velmi názorně předvedl bohatost různých možných využití areálů zahradních památek pro všechny skupiny obyvatel s uplatněním všech soudobých trendů – kulturní, sportovní, vzdělávací a poznávací i forem, např. iluminace a zdůraznil potřebu existence dobře fungujících návštěvnických center (např. v Branitz).

Po celou přednášku byl kladen důraz na profesní dovednosti v zahradnickém oboru, jejich správné a včasné nastavení, ale také výchova nových odborníků. Pro úspěšný vývoj tak důležitého a mnohdy opomíjeného celoživotního vzdělávání jsou nezbytné jak odborné konference, tak i možnost studia profesní literatury, účast a trénink v kurzech cílených na různé problematiky v oboru.

Obdobně jako na našem území bojují němečtí kolegové s následky klimatických změn, které jsou především na vegetaci velmi patrné. V praxi to znamená uplatnění nových odolných sortimentů a částečně i odklon od tradičních materiálů z důvodů odolnosti vůči povodním a větrným smrštím.

Samostatnou a mnohdy i kontraverzní otázkou je i uplatnění moderních (soudobých) architektonických prvků v historickém prostředí, zde bylo předvedeno na příkladu kláštera v Lorsch.

Pro uskutečňování jakýchkoliv opatření a to jak pěstebních, tak architektonických v rámci rehabilitačních koncepčních zásahů (od jednotlivých prvků až po velké celky) se jako nejdůležitější dokument jeví Management plán. Sestavení vhodné a účinné struktury tohoto dokumentu je klíčové pro budoucí úspěch jeho využití a důsledného uplatnění.

Závěrem byl připomenut odkaz na Evropskou stezku historickými zahradami (schéma zajímavých a cenných památek zahradního umění) a zdůrazněna její německá součást.

Poznámka:

Z dokumentačního doprovodu příspěvku představujeme alespoň část snímků z prezencetace autora.

Experiences from selected German historic gardens on the World Heritage List in terms of their use and presentation

Special Events: Pelargonia-Days (SPSG) and Zitrusstage (*former World Heritage)

Special Events: Concerts and Tea Parties

Jaké výzvy přináší zápis statku na Seznam světového dědictví – pohled krajinářského architekta

Doc. Ing. Přemysl Krejčířík, PhD., MENDELU / Ateliér Krejčíříkovi

Zápis na Seznam světového přírodního a kulturního dědictví UNESCO je prestižní záležitostí. Organizace UNESCO na něj nepřispívá žádným finančním příspěvkem. Světová organizace přispívá svojí vahou a upozorněním světové veřejnosti na význam dané lokality – statku zapsaného na Seznam. Je již na správci území (site manager), jak dokáže využít příležitosti a statek dále spravovat. Při zápisu je nutné předložit plán péče o území (Management plan), který je závazným dokumentem, který podléhá monitoringu a pravidelnému reportování. Jedná se ale i o závazek, jak bude státní správa moci spravovat a kultivovat daný statek zapsaný na Seznam.

Život „památky UNESCO“ probíhá téměř vždy stejně. Nejprve je památka zapsána na Indikativní seznam památek, které jsou v dané zemi schopné naplnit parametry Světové univerzální hodnoty. Pokud je takto památka označena, nastává předzápisová euforie, kdy místní a krajská samospráva vyvine obrovské úsilí o zápis památky. Někdy se zápis podaří, jindy ne. Pokud je zápis statku na Seznam úspěšný, proběhne slavnostní ceremoniál a Statek začíná žít svým životem. Začíná úmorná práce, jak vysvětlit veřejnosti, že zápis na Seznam není jen o ochraně památky a jejího vytěžování pro turistický průmysl, ale především začlenění Statku do chodu života místních lidí. Rozšíření místní infrastruktury tak, aby byla schopna pojmout zájem ze stran především turistické veřejnosti. Pokud je management plán nastaven kvalitně a je po zápisu aktualizován tak, aby reálně popsal a nastavil pravidla dle metodiky UNESCO, je to první krok ke zvládnutí tohoto obtížného úkolu. V zápětí následuje poměrně velká investice ze strany státu, případně financována z fondů Evropské unie. Pokud i tato investice je zrealizována nastává několikaletá udržitelnost, která prověří, jak je daný správce schopen památku spravovat. Opět vše záleží na kvalitě zpracování management plánu, který může být vodítkem na nelehké cestě nebo je management plán, jak je to u nás obvyklé, pouze nutným zlem, který je sepsán, jen aby byla naplněna povinnost.

Květná zahrada v Kroměříži – součást statku zapsaný na Seznam

Dlouho jsem se zabýval, v souvislosti s Květnou zahradou, proč některá zahrada přežila v autentické podobě a proč některá zahrada zanikla. V době založení Květné zahrady byly vybudovány také zahrady v kláštorech Admont, St. Lambrecht. Zahrada u kláštera Admont procházela neustálými proměnami a vyvíjela se v čase. Její uživatelé zahradu proměňovali v souladu s potřebami uživatelů. Dnes je tam zahrada jiná, a na části jsou postaveny nové budovy. Podobně v St. Lambrecht zahrada téměř zanikla a nedávno tam byla založena kreace, která nemá s původní zahradou žádnou souvislost. Podobně jako Podzámecká zahrada v Kroměříži, která měla na začátku formální dispozici a postupně se proměňovala s dobou, což je naprosto přirozené.

Květná zahrada přetrvala ve své dispozici, naopak byla rozšířena a do dnešních dnů zůstaly hlavní prvky autentické. Ano, na stavbách se projevil čas, ale základní prvky byly zachovány. Především unikátní stříhané stěny, které jsou v místě nepřetržitě od doby založení. V prostorech mezi stříhanými stěnami se v nánosu času objevily místu nedůstojné objekty - jako byly pařeniště, pavilony sloužící k výstavnictví, které architekt Pavel Janák přeměnil v komponovanou kreaci evokující barokní parter – který dal zahradě dnešní pojmenování. Při další obnově vedené Dušanem Riedlem se zahrada začala obnovovat podle dochovaných rytin Nypoorta a částečně podle předloh geometra Vischera. Bohužel interpretační metody byly tehdy ještě málo rozvinuté a došlo k milné interpretaci nízkých plotů v zahradě. Rytec Nypoort si pro zjednodušení zobrazení zahrady v perspektivě rytiny upravil tak, že snížil ploty kolem bludišť a parterů. To se promítlo také do tehdejší obnovy, která z těchto rytin vycházela a v podstatě reagovala již na novodobou interpretaci Pavla Janáka před kolonádou. Právě podle rytin, jejichž předlohu zpracoval geodet Vischer – jsou geometricky přesné, je možné tuto zajímavou skutečnost odhalit.

Při Riedlově obnově se vrátila kašna přemístěná do Podzámecké zahrady, sice byla symetricky zaměněna s replikou jiné kašny s dobovými atributy, jako je kliková hřídel nebo žena se snopem obilí, silně připomínají ženu z mince tehdejší koruny. To vše zahrada dokázala vstřebat. Domnívám se, že vysoká úroveň uměleckého provedení zahrady jako celku byla důvodem, proč nepodlehla devastaci nebo jen pouhé modernizaci, jako ostatní srovnatelné objekty. Proto je nutné tuto zahradu spravovat ve její co možná nejautentičtější podobě. Jako důkazu o přístupu tehdejšího přístupu k vnímání světa. V době

vzniku tehdejší člověk ovládl poprvé přírodu tak, že ji uzavřel do prostoru vyhrazeného zdí. Kamenou zdí, která neměla být vidět, proto ji kryly stříhané živé ploty. Ohradní „triviální“ zeď nabyla vůbec vidět. Uplatňovat se mělo pouze umělecky ztvárněné zdivo v podobě architektury (kolonády a rotundy). Zvládnutí geometrie a objevená perspektiva a optické iluze vytvářely ze stříhaných stěn dokonalou představu o tehdejším světě. Za okrasnou zahradou

Pamatuji si, jak tehdejší památkový garant zahrad Ing. Zdeněk Horsák s jiskrou v oku a nadšením mluvil o obnově Květné zahrady, která se po obnově otvírala v roce 1973. Tehdy se zahrada prezentovala na akci konferenci ICOMOS. Zahradu, která nezanikla, naopak byla očištěna ve své autenticitě a hodnotné prvky byly restaurovány. Více tehdejší společnost nebyla schopná pro zahradu udělat. Dodnes považujeme obnovu Květné zahrady za jednu z nejzajímavějších a nejlépe provedených obnov zahrad v České republice tehdejší doby.

V letech 2008 až 2015 nastala nová etapa obnov. Do kroměřížských zahrad v projektu Národní centrum zahradní kultury bylo investováno 336 068 747,00 Kč z toho 50 410 319,00 Kč z národních zdrojů, větší částka byla poskytnuta z Evropské unie ve výši 285 658 428,00 Kč. Základním cílem obnovy Květné zahrady byla její rehabilitace do původní podoby z konce 17. století. Květná zahrada je prakticky je prakticky jediným představitelem obdobně komponovaného celku v Evropě. Především došlo k obnově nepřístupných částí zahrady - tzv. Holandské zahrady a Menažerie zahrnující prostor zahradnictví, Králíčího kopce a Ptáčnice. Poté navázala obnova Pstružích rybníků ve Štěpnici, ošetření části vysokých živých tvarovaných stěn a obnova části mlatových cest v zahradě. Úpravy se dočkaly i vstupní objekt čestného dvora, Palmový skleník a Velký skleník.

Pro kompozici zahrady jsou určující právě vysoké stříhané stěny, které určují ráz zahrady. Pouze v Květné zahradě se dochovaly autentické stěny po celou dobu existence, na rozdíl od obdobných zahrad. Přesná geometrie vegetace je součástí zahrady a dává vyniknout uměleckému dílu jako celku. Při průzkumu a interpretaci Nypoortových rytin se zjistilo, jak mají být stříhané stěny vysoké a široké. Vychází jednoduše z architektury staveb. Na kolonádě jsou busty, jejichž podstavec určuje výšku stříhaných stěn (viz obr. 1) a jejich šířku určují opět sloupky na kolonádě, které musí být viditelné. Při obnově v 70-tých letech 20. století bylo z nedostatků finančních prostředků, ale také z neznalosti problematiky do stříhaných stěn doplněny stromy tak, že zaplňovaly volné prostory. Nedržely původní výsadbovou linii. Některé jsou dodnes vysazené jen 20-30 cm od stávajícího pláště, což vede k rozšiřování stěn. Mnohdy se jedná o i nálety. Při prvotním průzkumu byl ve stěnách nálet smrku nebo tisů, což je vzhledem k charakteru stěn nepřipustné.

Pro obnovu stříhaných stěn byl důležitý experiment, který proběhl před obnovou a na modelovém úseku od brány u ulice Havlíčkova ověřil možnosti dosadby. Prokázalo se, že pokud nemá výsadbový materiál výšku stěny, sousední rostliny nové dosadby poškodí a dosazená rostlina neplní svoji funkci - nevytvoří horní plášť stříhané stěny. Z tohoto důvodu byly všechny nové výsadby v dotyku se starými v cílové výšce. U rostlin dosazených do proluk, kde nehrozil konkurenční tlak stávajících rostlin, byly rostliny vysazovány o něco menší.

Dalším zásahem, který je podstatný pro zdařilou obnovu, je odstranění horních terminálních pupenů a tím jejich apikální dominance nejvyššího patra stříhaných stěn. Pokud se horní část stěny neodstraní, terminální pupeny budou, díky své dominanci vždy rašit výrazněji než pupeny postranní. U starších jedinců bez podrostu na bocích se roubovacím nožem narušovala kůra tak, aby na toto drobné, řízené poranění stromy reagovaly vytvořením sekundárních pupenů a tím obrostu i v dolních částech kmene, kde přirozeně neobrazí. Toto se dařilo především u habrů. Je s podivem, že se dodnes stříhají stěny z boku, aniž by byla potlačena apikální dominance v horní části stěn a stěny se stále více vyholují a tím degradují.

Jedním z výstupů projektu byly i metodiky určené pro památkovou péči o zahrady, a především *Obnova vysokých tvarovaných stěn v památkách zahradního umění*.¹ Při realizaci se předpokládalo, že se asi polovina živých stěn obnoví později na základě vypracované metodiky. Dnes je téměř deset let po obnově a stříhané stěny jsou stále neošetřené. Obnova stříhaných stěn nebyla dosud ani vyhodnocena a publikována v odborném tisku. V tomto cíli nebyl projekt dle mého názoru naplněn a věřím, že se obnova stříhaných stěn podaří dokončit. Dvakrát jsem se pokusil osobní návštěvou iniciovat nápravu, ale bez jakékoliv odezvy na navržený postup. Překvapuje mě, že v den konání této konference nebyly na parteru pod kolonádou vysázeny letničky, jak je běžné a při otvírání obnovené části kolonády byl

¹ KREJČÍŘÍK, Přemysl; KŘESADLOVÁ, Lenka. 2015. Obnova vysokých tvarovaných stěn v památkách zahradního umění. Praha: Národní památkový ústav ve spolupráci s Metodickým centrem zahradní kultury v Kroměříži. Odborné a metodické publikace, svazek 61. ISBN 978-80-7480-034-4.

u jejího vstupu mrtvý strom, který vydržel na místě přes celou návštěvnickou sezónu a nikomu to nevadí. Dnes po tak rozsáhlé investici je jasné, že zahrady nedegraduje nedostatek financí, ale nezájem.

Snížením a zúžením stěn by došlo k výraznému snížení náročnosti stříhání stěn. Přepokládám, že by se o 30 % snížila časová náročnost stříhání stěn. Je paradoxní, že Květná zahrada je vybavena vším, co je potřeba k tomuto zásahu, a přesto zásah nebyl zatím proveden. Chybí kvalitní management plán, který by navrženou metodiku převedl do realizace včetně harmonogramu stříhání stě.

Podobná je situace s management plánem zámeckém parku v Lednici, kde není v souvislosti s vyhlášením Chráněné krajinné oblasti Soutok aktualizován a nijak na tuto novou situaci nereaguje. Biosferická rezervace Dolní Morava, jako site manager ani v tomto směru nevyvíjí aktivitu. Jak to může dopadnout, bez dopředu stanovených podmínek péče o památku je možné vidět po realizaci odbahněné Zámeckého rybníku, kde zůstává bahno, ze kterého byl nově tvarován břeh rybníku stále bez osetí a ponechán samovolnému náletu rostlin. Hluboké nepochopení kulturního rozměru dokládá akvadukt, který se ocitl asi 3 metry od hladiny vody, která na hladinu kdysi dopadala. Tyto nedostatky byly garanty z řad Národního památkového ústavu připomínkovány v březnu 2023, ale v říjnu 2023 zatím bez reálné odezvy ze strany zhotovitele stavby.

Management plán památky zapsané na Seznam UNESCO je nástrojem, který může výše uvedené příklady eliminovat. Proto je ze strany organizace UNESCO požadován a na základě pravidelného monitoringu reportován. Je jen na zájmu či nezájmu společnosti, jak se budou naše památky zapsané na Seznam UNESCO vyvíjet.

Obr. 1 Přerostlé stříhané stěny byly sníženy na výšku cca 590 cm. Býl odstraněn horní obrost, někdy až vysoký 300cm, který byl evidentně přerostlý a stěny vypadly z měřítka. Záběr z obnovy probíhající 14.3.2014. Všechny fotografie autor.

Obr. 2 Nová výsadba mezy sstávajícími stromy ve stříhané stěně má šanci na přežití pouze v případě, kdy se terminál rostliny má šanci vyvinout. 11.10.2022.

Původně zamýšlená výška stěn je stabilizovaná sochami. Červeně je znázorněna původní zamýšlená výška, aby byla busta viditelná. Levá strana kolonády. 11.10.2022.

Obnovené stříhané stěny u Rotundy v projektu řešeném před 10 lety. 11.10.2022.

Aktuální zásah u kolonády. Tady je nutné rozhodnout, které stromy jsou schopné vytvořit obrost, a které mají být odstraněny, a nahrazeny novou výsadbou. 11.10.2022.

Původně zamýšlená výška stěn je pořád příliš vysoká a je to vada, která musí být napravena. Pravá strana kolonády. 11.10.2022.

Význam arcibiskupské zahradní rezidence v Kroměříži v rámci památky světového dědictví, vznik Národního centra zahradní kultury

Mgr. Ondřej Zatloukal, ředitel Muzeum umění Olomouc

Vážené dámy a pánové, přátelé,

uběhlo již několik dlouhých let od ukončení projektu Národního centra zahradní kultury v Kroměříži. Projektu, který si na počátku stanovil několik ambiciózních cílů. V prvé řadě se jednalo o faktickou rehabilitaci části areálu Arcibiskupského zámku a zahrad. Naše pozornost byla primárně orientována na Květnou zahradu. Dílčím způsobem byly do projektu také zahrnuty vybrané prostory zámku a Podzámecké zahrady.

Důležitým vstupním materiálem bylo vypracování Generelu celého areálu architektem Petrem Všetečkou. Dalším cílem bylo vytvoření metodického centra, které mělo v budoucnu hrát zásadní roli při obnově památek zahradního umění v České republice. A v neposlední řadě se také jednalo o celospolečenskou rehabilitaci tématu zahradní kultury – formou publikací, přednášek, výstav atp. Pro realizaci projektu byl vytvořen skvělý tým pod vedením pana ředitele Jana Slezáka (Klára Hodaňová, Petr Šubík, Lenka Křesadlová, Martin Krčma, Pavel Bleša). Spolupracovalo se s vynikajícími architekty. Rád bych zde vzpomenu alespoň některé z nich – Petrem Všetečkou, Petrem Valentou, Zdeňkem Sandlerem, Přemyslem Krejčířkem, Otakarem Kučou. K důležitým partnerům patřil především zdejší Klub Unesco. Během několika krátkých let byl podle mého soudu odveden obrovský kus práce. A to nejen při samotné obnově památky, ale především v celospolečenském vnímání hodnoty památek zahradního umění.

Projekt také na sebe přirozeně nabaloval množství dalších dílčích projektů, které tak postupně naplňovaly velkoryse pojatý koncept celkové rehabilitace zdejšího zámeckého areálu. Pozitivně také vnímám postupné naplňování Generelu Petra Všetečky a dalších projektů, které se v současnosti odehrávají ve všech částech zámeckého areálu. Nicméně s jistým rozechvěním dnes vnímám ztrátu energie při naplňování kdysi stanovených cílů. Je zcela přirozené, že po velkém vzednutí, přichází období ochabnutí. Navíc setkání tolika osobností, které hoří pro stejnou myšlenku, je neopakovatelné. O to více jsem vděčný osudu, že jsem u toho mohl být.

Mgr. Ondřej Zatloukal

Obnova Květné zahrady v Kroměříži

Ing. Lenka Křesadlová, Ph.D., Mgr. Petr Hudec
ÚOP NPÚ v Kroměříži

Květná zahrada byla založena v druhé polovině 17. století olomouckým biskupem Karlem z Lichtensteinu-Castelcornu (biskupem 1664–1695) dle tehdy aktuálních barokních vzorů. Shodou šťastných dějinných okolností se její podstatná část zachovala do dnešních dnů. Míra dochování původního kompozičního záměru činí Květnou zahradu zcela ojedinělou v širším evropském i světovém kontextu, což bylo oceněno zařazením mezi památky světového dědictví.

Důležitým dokladem o vzhledu zahrady v době založení je soubor grafických listů vydaných v roce 1691. Existence těchto rytin byla od počátku jedním z hlavních podnětů snahy vrátit zahradě její časem ztracené, raně barokní detaily. Významná etapa obnovy Květné zahrady proběhla v letech 2012–2014 v rámci projektu Národní centrum zahradní kultury v Kroměříži, spolufinancovaného Evropskou unií prostřednictvím tzv. integrovaného operačního programu. Nositelem projektu byl Národní památkový ústav, který zahradu spravuje.

Obnova cílila především na rehabilitaci dříve zaniklých nebo poškozených částí zahrady. Došlo k opětovnému založení Holandské a Pomerančové zahrady, proběhla oprava Ptáčnice a jejího rozměrného bazénu, znovu vyrostla stavba Králičího kopce a do Pstružích rybníků se vrátila voda. Důležitý byl také opravný řez podstatné části vysokých tvarovaných stěn, které patří z hlediska autenticity k nejcennějším prvkům kompozice Květné zahrady. Rozsáhlou rekonstrukcí prošla také dvojice skleníků (oranžerií) z poloviny 19. století a vstupní objekt z téže doby. Zde bylo vybudováno zázemí pro realizaci široké škály edukačních aktivit zaměřených na zahradní umění. Obnově výše popsaných částí Květné zahrady předcházela důkladná předprojektová příprava zahrnující rozsáhlý archivní a archeologický průzkum i průzkumy dochovaných dobových technologií. Při realizaci pak byla použita řada ne zcela běžných pracovních postupů.

Snahy o kvalitní péči o tento klenot evropského zahradního umění kontinuálně pokračují. V roce 2023 byla dokončena náročná oprava střechy Kolonády nabízející návštěvníkům možnost pohledu na kompozici zahrady z ptačí perspektivy.

Letecký pohled na Květnou zahradu před obnovou. (Karban 2010)

Letecký pohled na Květnou zahradu po dokončení obnovy. (Karban 2014)

Odkryté základy zaniklého Králičího kopce. (Křesadlová 2012)

Výsledná podoba nově vybudovaného Králičího kopce. (Křesadlová 2016)

Interiér Velkého skleníku. (Letá 2020)

Jarní pohled na Holandskou zahradu se stovkami kvetoucích cibulovin. (Letá 2021)

Holandská zahrada s fontánou v letním období. (Letá 2020)

Metodické centrum zahradní kultury

Metodické centrum zahradní kultury vzniklo jako součást Národního památkového ústavu v roce 2015 v souvislosti s projektem Národního centra zahradní kultury v Kroměříži, spolufinancovaného Evropskou unií prostřednictvím tzv. integrovaného operačního programu. Prvním úkolem pracovníků centra bylo zpřístupnit odborné, ale i laické veřejnosti zkušenosti získané při vzorové památkové obnově Květné zahrady realizované v rámci tohoto projektu. Stalo se tak prostřednictvím vydání řady odborných metodik, pořádáním odborných setkání, ale především realizací širokého portfolia populárně naučných edukačních programů určených širokému spektru návštěvníků od dětí z mateřských škol po seniory a osoby s různými typy znevýhodnění.

I po skončení projektu Metodické centrum dále na celorepublikové úrovni poskytuje odbornou pomoc majitelům a správcům památkově chráněných historických zahrad a parků a zabývá se jejich propagací. Velmi bohaté jsou jeho edukační aktivity realizované celoročně v Květné zahradě i v dalších objektech ve správě státu. Cílí především na školní kolektivy a rodiny s dětmi. Centrum je také nositelem vědeckých projektů v oblasti zahradní kultury. Mapuje a veřejnosti přibližuje bohatství našich historických zahrad a parků a to prostřednictvím přednášek, pořádáním výstav a vydáváním publikací na toto téma. Opomenuta není ani mezinárodní spolupráce, jejímž prostřednictvím se pracovníci centra snaží získávat nové zkušenosti a prezentovat vysokou kvalitu našich památek zahradního umění v zahraničí.

Cílem činnosti Metodického centra zahradní kultury při Národním památkovém ústavu, územním odborném pracovišti v Kroměříži je vrátit do současné společnosti povědomí o významu památek zahradního umění a přispívat k jejich ochraně a rozvoji. Vytváří podmínky pro setkávání osob, názorů a idejí a jejich vzájemnou komunikaci. Je místem prolínání světa profesionálů a poučených laiků, kteří by se měli vzájemně obohacovat. Ve svém důsledku by jeho aktivity měly vyvolávat výraznější společenskou poptávku po hlubším poznávání a po ochraně památek zahradního umění u nás.

Zahrady nabízejí bezpočet možností k vnímání krásy všemi smysly. (Hudec 2021)

Náplní edukačních aktivit je nabídnout netradiční pohled na památku. (Poková 2023)

K cílovým skupinám edukačních aktivit centra patří také nevidomí a slabozrací návštěvníci. (Poková 2022)

MCZK již tradičně připravuje program slavností růží na zámku Veltrusy, a to včetně komentované prohlídky zdejšího parku. (Letá 2022)

Historické zahrady a parky jsou veřejnosti prezentovány také prostřednictvím přednášek. (Letá 2019)

Vernisáž výstavy věnované pamětním stromům. (Letá 2018)

Seminář o dobové výzdobě zámeckých interiérů. (Letá 2019)

MCZK pořádá odborná setkání specialistů na památky zahradního umění NPÚ. (Letá 2021)

Pohled site managera a zahradního architekta na péči o památky zahradního umění v Kroměříži

Ing. Michaela Šojdrová, site manager řídící skupiny památky světového dědictví Zahrady a zámku v Kroměříži

Vážení účastníci konference, vítejte v Kroměříži.

Tentokrát vás oslovuji z titulu své nové funkce, od listopadu 2021 jsem site manažerkou pro Zahrady a zámek v Kroměříži.

Dnes bych tedy ráda hovořila o své zkušenosti právě v roli site manažerky (SM), o práci řídící skupiny (ŘS) a o managementu plánu (MP) pro naši památku. Na úvod chci připomenout klíčové pojmy a zjistit Vaši zkušenost s nimi. Ráda bych věděla, zda je někdo z přítomných SM a kdo je členem ŘS? Kdo zde psal nebo připomínkoval MP?

Děkuji těm, kteří se přihlásili. Situace je taková, že většina účastníků nemá zkušenost a tak pro jistotu uvedu základní fakta.

Klíčovou roli zde hraje MANAGEMENT PLÁN.

Jeho existence je spojena s prováděním Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví. Tento dokument je nástrojem pro řízení a naplňování odpovědnosti za mimořádnou univerzální hodnotu světové památky. Pro zpracování MP existuje pokyn MK z roku 2011, od ředitele odboru památkové péče MK, Mgr. Jiřáho Vajčnera. Dalším velmi cenným podkladem, je publikace „SVĚTOVÉ DĚDICTVÍ A ČESKÁ REPUBLIKA... Já osobně se k této knize stále vracím.

Pro zajištění MP a kontrolu provádění je zřizována ŘÍDÍCÍ SKUPINA, která volí SITE MANAGERA. Tedy v ČR i v Kroměříži tuto podmínku plníme, a zjišťujeme, učíme se, jak s tímto nástrojem pracovat.

Do funkce SM jsem byla uvolena ŘS, v listopadu 2021. Řídící skupina má 13 členů včetně mne, zveme také monitorovací osobu. V ŘS jsou zástupci hlavních vlastníků: Arc. olomoucké, NPÚ, kraj, město, MUO, Klub UNESCO.

Prvním krokem bylo schválení Jednacího řádu, a první pracovním cílem bylo dokončení aktualizace MP, který nám ležel na stole od roku 2019. Podklad byl vypracován firmou EXOTAXA za finanční podpory MK. Já osobně jsem nepovažovala návrh za kvalitní, ale protože všem nám jde především o památku samotnou, podklad jsme očistili od zbytečných detailů, opravili jsme faktické chyby a zdůraznili jsme zásadní požadavky odborné péče o tuto jedinečnou památku. Přes velkou snahu nakonec jeho dokončení trvalo rok, ale mohu říct, že od konce roku 2022 máme schválený MP.

Chci poděkovat členům ŘS za spolupráci. I když máme různé představy, máme jednu odpovědnost a to je právě ochrana a péče o památku. O našem zaujetí svědčí i maximální účast a také to, že se scházíme ne jen 2x za rok, jak požaduje jednací řád, ale i 4x, zkrátka tak, jak je třeba.

MP obsahuje část analytickou a část návrhovou.

Analýza se zabývá posouzením všech aspektů památky a já upozorním na dvě, které považuji v této době velmi důležité:

1. Nedokončená obnova celého areálu Podzámecké zahrady

Součástí ANALÝZY je stanovisko MK k územnímu plánu (2019) z něhož cituji:

V areálu Podzámecké zahrady je, v rozporu s ochranou světového dědictví, potlačena charakteristika kulturního nadměstského významu u areálu Maxmiliánova dvora (areál HC a Pionýrské louky).

Tento areál, jehož stavby jsou kulturní památkou a spadá do území statku světového dědictví UNESCO, je mimořádně harmonickým celkem ve stylu staveb vzorových statků 19. století (tzv. ferme ornée), výslovně zmíněným v syntéze výjimečné světové hodnoty statku světového dědictví UNESCO. Má klíčovou roli v interpretaci statku a jeho koncepci coby arci–knížecí rezidence. Funkční rozdělení areálu na sportoviště (OS) a běžnou občanskou vybavenost (O) je nutné označit za přežitek socialistického nakládání s kulturními hodnotami. V zájmu ochrany integrity statku je třeba požadovat zcelení areálu do kategorie OX, která jí hierarchicky přináleží pro svůj nadměstský význam, podtrhuje kulturní a urbanistickou hodnotu tohoto integrálního celku Podzámecké zahrady. Stávající klasifikace by mohla potenciálně ohrozit integritu a autenticitu statku UNESCO dotýkající se přímo kritéria (ii)

2. Obava o zachování památky jako jednoho statku, který se skládá ze 3 na sobě závislých a souvisejících částí.

Moje obavy potvrzuje SWOT ANALÝZA VE VZTAHU K ZACHOVÁNÍ OUV. Cituji:

„Vlastnická struktura památky nemotivuje samosprávu města a místní komunitu ke spoluúčasti na sdílení zodpovědnosti za správu statku.

Zastavení plánované obnovy z důvodu nespolečné práce zainteresovaných subjektů. V roce 2020 končí období, ve kterém jsou hodnoty rozvoje a ochrany statku garantovány vzájemnými smlouvami mezi správci a vlastníky. Nové smlouvy nejsou uzavřeny.“

Samozřejmě, že cíle a opatření na tato rizika reagují.

HLAVNÍ CÍLE MANAGEMENT PLÁNU:

- Přispět k účinné péči o statek.
- Pokračovat v plánované obnově areálu podle schváleného postupu v „Generelu NCZK v areálu Arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži“ z roku 2008. Generel propojuje rozvoj zpřístupnění Zámku, v něm Shromážděných sbírek a zároveň zahrad. Tyto části vzájemně propojuje do provozních celků a vytváří podmínky pro interakci vzdělávání a poznávání historie. Vytváří podmínky pro co nejširší zapojení financování památky z cestovního ruchu.
- Zavést principy Deklarace trvale udržitelného kulturního ruchu do správních procesů všech částí areálu (Deklarace je přiložena jako samostatná Příloha č. 2 návrhové části MP)
- Sjednotit a koordinovat prezentaci památky jako celku směrem k cestovnímu ruchu.
- Udržet vizi projektu NCZK i po uplynutí doby udržitelnosti za účelem vzdělávání a zachování odborných znalostí pro budoucí péči o celek památky. Projekt NCZK skončil na konci února 2020, ale jeho zkušenosti nadále využívá Metodické centrum zahradní kultury v Kroměříži, které na jeho činnost navazuje a má dále podporovat dovednosti a znalosti k tomu, aby zahrady byly nadále zahradami historickými a autentickými.

DLOUHODOBÉ CÍLE MANAGEMENT PLÁNU:

- Připravit generel památkové obnovy areálu na další období s navázáním na stávající Generel Národního centra zahradní kultury v Areálu Arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži
- Stanovit zásady ekologicky šetrného hospodaření
- Působit na rozvoj regionální infrastruktury způsobem podporujícím ochranu a rozvoj památky

Kdo a jak MP využívá v péči památku?

Například nyní, když chceme uchránit cennou část Podzámecké zahrady před investicí na rekonstrukci sportoviště, tak upozorňujeme na jasné stanovisko MK.

Nepůjdu do detailu, ale bude to ještě dramatický příběh.

Velmi oceňuji přístup členů ŘS, jednoznačně požadujeme odbornou obnovu a začlenění do areálu Podzámecké zahrady.

PRIORITA: UDRŽENÍ PAMÁTKY JAKO CELKU A SPOLUPRÁCE VLASTNÍKŮ

Trvá spor o hospodářský dvůr, který podle projektu NCZK měl sloužit oběma zahradám a nyní je ve vlastnictví NPÚ, které neumožňuje jeho využití pro údržbu Podzámecké zahrady ve vlastnictví Arcibiskupství olomouckého.

Vidím zde obecný problém v tom, že žádný zákon nenařizuje, aby vlastník respektoval MP. Jde o dobrovolnou konzultaci, činnost postavenou na odborném posouzení a hlavně vědomí odpovědnosti za světové kulturní dědictví.

MP je platný do konce roku 2025 a my víme, že je třeba co nejdříve zahájit přípravu nového MP.

Podmínka pro řešení:

Aby tato práce měla smysl, musí MP získat pevné postavení v rámci národní legislativy.

I přesto, že jsem k mnoha věcem kritická, budu končit své vystoupení pozitivně.

Tato památka má takovou hodnotu, že stojí za to pokračovat v její ochraně, usilovat o její další obnovu a správné využívání. Proto jako SM tuto práci nevzdávám a budu se o to snažit i ve spolupráci s dalšími členy ŘS.

Madrid – Landscape of Light, a Landscape of Art and Sciences Madrid – Krajina světla, Krajina Umění a Vědy

Arq. Mónica Luengo | Španělsko

First of all, I would like to thank the organisers of this seminar for inviting my city Madrid, to share with you the twentieth anniversary of the inscription of your beautiful site in the World Heritage List. Thank you so much, Madrid is a newcomer, just arrived to the list in the last Committee meeting in 2021, so we really appreciate very much that you share with us your long experience and commitment with the World Heritage Convention. Therefore, it is a pleasure for me to send you a very affectionate greeting and sincere congratulations in your anniversary from the General Directorate of Heritage of the city of Madrid.

The Convention is probably the most fascinating International document for those who, like me, are interested in cultural heritage, and especially in cultural heritage as a resource for international cooperation, understanding between peoples, peace and harmonious and sustainable development, and also in cultural heritage as a tool to face the numerous and pressing challenges of the future such as climate change.

So let's go to Madrid and El Paseo del Prado and Buen Retiro, a Landscape of arts and sciences, that we currently call the Landscape of Light, was inscribed on the World Heritage list in July 2021, as an urban cultural landscape located in the heart of the City of Madrid. Its Outstanding Universal Value is based on the concept of a tree-lined avenue (Paseo del Prado) together with a Royal Park (Buen Retiro) that is a remnant of the 17th century royal palace and gardens, together with the Royal Botanical Garden. All three, avenue, park and garden, were created with a vocation for public use.

Its inscription has acquired an international dimension being the first cultural landscape in an urban context, after Rio de Janeiro, to be considered worth of inscription, highlighting the importance of urban areas or natural spaces in the city for the well being of the local community.

The site also highlights the importance of historic gardens that originally were closed and reserved for nobles or the royalty, and have become unique spaces within the city for socializing and the enjoyment of the population.

The landscape of Light, has evolved throughout history while maintaining its essence: the desire to combine culture and nature in the heart of a city. The Paseo del Prado, the first mention of which dates back to 1540, is linked, historically and topographically, to the Gardens of El Buen Retiro since the seventeenth century, when both, the avenue and the park, became an indissoluble whole.

The property was the first of the Hispanic alamedas and became a model for the introduction of tree-lined boulevards in the American territories of the Spanish Crown, where the construction of these green spaces in the new cities that were founded preceded other European examples. It was the first time that an area had been designed where all the citizens could enjoy nature within the cities. During the reign of Carlos III in the 18th century, the Paseo del Prado and the Buen Retiro became part of a great urban development project which, within the framework of the ideals laid out by the Enlightenment, acquired special characteristics that soon became widely known.

A new vision of urban spaces was born, together with a great project of scientific dissemination, instruction and teaching that would also serve to embellish the city. This urban renewal was also imitated in America, with renovation projects in the main capitals of the viceroyalties. The evolution of this great natural space in the centre of the city, linked to leisure and enjoyment, but also to the Arts and Sciences through a large research district with institutions such as the Royal Botanical Garden or the Royal Astronomical Observatory, was enhanced throughout the nineteenth century with buildings housing some of the most representative cultural, political, social, scientific or economic organisations of a dynamic society, which have maintained the vocation of this place as a place of meeting and free expression for citizens.

Over the last century, it has become the so-called Paseo del Arte (Art Walk), with an outstanding concentration of cultural and artistic centres, while the scientific and research institutions continue their activities. The landscape of Paseo del Prado and Buen Retiro is the model of a unique type of advanced and almost unrepeatable urban development in the history of European cities. It illustrates the birth of urban green spaces and continues to reflect the concept of a new utopian society in enlightened times, introducing nature and linking the city to the expansion of the Arts and Sciences.

The site was inscribed under criterion (ii) as it exhibits an important interchange and influence in Latin America where similar projects involving alamedas, this is tree-lined avenues, and urban renewal processes based on the Madrid model were carried out. Close links existed between the Iberian Peninsula and overseas territories in the creation and enjoyment of unique spaces within the city, as well as the diffusion of a particular style of urbanism that was ahead of later and better known examples. The Hispanic alamedas forerunners of the well-known boulevards, in its various iterations around the globe, defines a lifestyle, a way of socializing and living in the city.

Although Hispanic alamedas share certain fundamental characteristics, there are many variations. Generally, an alameda will be longitudinal and characterized by the cyclical movement of vehicles or pedestrians (or both) along its length. Importantly, this type of boulevard will be defined by one or more “aisles” delimited by the rhythmic alignment of trees of the same species. The alameda is also typically embellished or decorated with fountains and other ornamental elements. Considering this form, the alameda represents an out-of-doors architectural solution for socializing within a natural setting: the trees define the space (just as columns define the nave of a church), with their leafy canopy forming a vault for pleasurable engagement.

In 1543, the Prado de San Jerónimo, the former name of the Paseo del Prado, was described in the city archives of Madrid as a long, wide, and beautiful boulevard with three rows of poplar trees. As such, we can consider the Paseo del Prado as the first alameda or tree-lined avenue in a European capital in the Early Modern Period. Its importance in creating a public space for all citizens cannot be overstated. Throughout other parts of Europe, however, the concept of tree-lined walks or avenues available for public use appeared later. For instance, the projects undertaken by the French landscape architect Andre Le Nôtre in Paris and similar examples elsewhere in Europe do not appear until the beginning of the following century. Specifically, boulevards and tree-lined streets and avenues began to proliferate in France, Germany and Italy beginning in the mid-17th century, as exemplified by the Unter den Linden in Berlin (1647), the Cours Mirabeau in Aix en Provence (1651), and the Champs Elysées in Paris (1667) and fully developed in the 18th and 19th centuries.

Based on the popularity of the Prado in Madrid and the Alameda in Seville, Don Luis de Velasco created the first alameda within the Viceroyalty of New Spain. Located in Mexico City (c. 1592), it can be considered the oldest walk and the first public park in the Americas. A description from 1698 notes its poplar-lined streets, leafy willows, fountains, and even an adjacent canal. While the now-defunct Cuzco Alameda was the first to be constructed in Peru (c. 1603), the oldest that still survives, the Alameda de los Descalzos, is in Lima and dates from 1611.

The proliferation of alamedas beginning in the second half of the 18th century can be tied to the global spread of theories of the Enlightenment, which advocated incorporating nature within a city for the well-being of citizens, thus leading to developing walks expressly for public enjoyment. By the middle of the 18th century in Great Britain, for instance, many larger cities had already developed public walks or had transformed existing older gardens into parks. Similar cases could be found in France, Germany, Portugal, and even Brazil in the Americas. There are many examples of how Enlightenment ideals were manifested in more naturalized settings within urban contexts in the form of either public boulevards or parks: the Nevsky Prospekt in St. Petersburg; Beaux's Walk in St. Stephen's Green and Gardiner's Mall (c.1750) in Dublin; the Passeio Público in Lisbon (1764); the Passeio Publico in Rio de Janeiro (1782), the Tiergarten in Berlin (c. 1772); the Jungfernstieg in Hamburg; the English Garten in Munich (1791); the Augarten (1775) and the Prater (1780) in Vienna.

The second half of the 18th century also witnessed how the foundational tenets of the Enlightenment, based on the principles of philosophical rationalism and empiricism and on the exaltation of the experimental sciences, resulted in enhancing the appearance of the city and the foundation of public museums and academies of science. This era also gave rise to enhanced urban spaces for social engagement. As an example, Berlin underwent a sweeping development program between 1740 and 1790. In the

case of Lisbon, the devastation caused by the massive earthquake of 1 November 1755 necessitated the reconstruction of three quarters of the city based on principles of rationality and regularity.

The integral transformation of the Paseo del Prado became the paradigm of enlightened urban development, leading to both the firmly established correlation between city beautification and the public's happiness, as well as a program of monarchical exaltation (clearly evident in the symbolism of the ornamental fountains).

An innovative feature of this urban transformation in Madrid was the growing emphasis on arts and sciences and public access to the new knowledge that was emerging in so many areas of erudition. Indeed, Charles III actively sought to incorporate an emphasis on knowledge and learning, ultimately linking the expansion of science to the expansion of the city. As a result, the Cabinet of Natural History and Academy of Sciences (currently the Prado Museum), the Royal Botanical Garden, were all built along the Paseo, with the Royal Astronomical Observatory, the Royal Porcelain Factory and the great General Hospital (currently the Reina Sofia Museum) and the Royal College of Physicians located nearby.

This design emphasis—whereby nature, science, and urbanism merged—influenced other city planners who intentionally situated botanical gardens close to the main boulevard and leisure areas of the city, which had not previously been the norm in large capital cities

So, to make it short, The Paseo del Prado and Buen Retiro, this Landscape of light is a designed cultural landscape in an urban context, a prototype of the Spanish alameda or boulevard (tree-lined avenue), which provided citizens with an area for leisure and recreation where they could enjoy nature. This model was based on three pillars: the integration of nature into the city, social interactions, and its representativeness. The originality of this urban space is based on the introduction of lines of trees in the design of the streets where passers-by and carriages transited, and where all social classes came together. Later this model evolved and, in the 18th century, within the general framework of the enlightened ideals that prevailed in Europe, it took the form of a new project where the introduction of nature into the city was extended, especially with the opening of the Gardens of Buen Retiro to the public and the creation of the Royal Botanical Garden. At the same time, the ideals of improving the lives of the citizens were realised and it became an instrument for the exaltation of the Crown. This innovative enlightened transformation, which acquired purely Hispanic characteristics, included the embellishing of the area with new lines of trees, fountains and ornamental elements, as well as the improvement of hygienic aspects and the creation of new infrastructures with the exceptional addition of science as an essential component, with the aim of socialising knowledge and making it available to all citizens.

This complies with criterion (iv) that relates to an outstanding example of a type of building, architectural or technological ensemble or landscape which illustrates (a) significant stage(s) in human history.

But still we added to our nomination a third criterion, (vi) as it is directly or tangibly associated with events or living traditions, with ideas, or with beliefs, with artistic and literary works of outstanding universal significance. The site represents a utopian society, a melting pot of human aspirations at the height of the Spanish Empire when the democratisation of knowledge is introduced as the basis of a new world society, an idea to improve society that crosses the borders of Spain and extends to the other side of the ocean. Its connection with the Arts and Sciences makes it an extraordinary receptacle within an exceptional historical context that has perpetuated its vitality until today. Defined as a place of leisure and recreation for the citizens, the patronage of the Arts by the Habsburg fostered the expansion of unique art collections that, in most cases, have remained within the boundaries of the property, enhancing its artistic contents with the construction of numerous museums and cultural centres over the years. Simultaneously to the enlightened intervention in the 18th century, the Sciences took on an extraordinary and unique level of importance, together with healthcare and industry, linked to the renovation of the city with the so-called Colina de las Ciencias (Hill of Science). Thus, the arts, sciences, healthcare, industry and research, all as part of an exchange of human and scientific values that promote the dissemination of knowledge and whose public and social roles have been preserved with outstanding vitality, form a complete cultural unit, rooted in the awareness and conscience of the citizens.

This has been a quick overview of our Madrid World Heritage site, that has still to learn much about Kromeriz, with a long experience. Both have many similarities, as in Madrid the great Baroque garden from the 18th was really the core for the Buen Retiro Gardens, and I think that probably the Kromeriz gardens have also become a very popular place for the community. This is, we are facing very similar

problems such as one of the great challenges for the future: climate change and historic gardens.

The 18th century Royal Botanical gardens, for example, that are part of the site, have an important strategy in relation to climate change, they have begun a research programme on climate change and urban green areas with a study, in partnership with the University, that aims to improve the current knowledge of some ecological processes that direct the functioning of urban ecosystems. In order to answer the question on how will the increase in temperature affect urban green areas, to answer this question, some devices called OTCs - from English Open Top Chambers, have been just installed which will improve current knowledge of some of the ecological processes. They also host seminars, they are partners of the Alliance of Botanical Gardens for Climate Change (began in Australia in 2018), they train teachers, organize activities and participate in diverse research programmes.

The Retiro Gardens, the major historic gardens of the site, suffer indeed the effects of climate change and already being felt in exceptionally adverse weather conditions, such as storms or strong winds. That was the case of the Filomena storm, which buried Madrid under a layer of snow for a week. An incredible storm between January 6 and 11, 2021 that exceeded all forecasts, cutting roads, leaving cars trapped, closing airports, trains and all types of transport, the city was paralyzed, hospitals could not be reached and affected 1.7 million trees in the city. In the Retiro Park, the figure was 17,000 affected trees, which caused the park to be closed for more than two months. It was chaos in the city, although there was also room for enjoyment, but it is true that it was an ecological tragedy. But not only storms, but extreme warm temperatures with more than 45° C that have closed also the park for some days, as there is a risk of falling trees and branches with very dry weather and unexpected strong winds. The historic Parks as the Retiro act with two fundamental criteria, speed and temperature. It has been scientifically verified that, depending on both parameters, there are greater risks that the trees may tip over or break branches, with the consequent danger, “the historical Parks have the largest specimens are. And „longer-lived, more susceptible to stress from heat, wind or soil moisture.“ Even in healthy trees and without wind, the sudden fall of branches can occur if it is very hot, the effect called summer branch drop.

The Retiro Park has a very exhaustive and complete Master Plan for Trees carried out in 2016, which is also updated periodically and in which many variables have been introduced, among which water management and energy saving stand out, as well as criteria of sustainability. The variety of species is great, with more than 163 different ones and a total of 19.127 trees, many of them with a great age and listed as “tree monuments”.

Of course another of the great challenges of the site is the response to overexploitation in some areas and certain times, as it is such a popular place in the centre of the city. There are specific events in the Paseo del Prado or in the Buen Retiro Gardens. In both cases, intensive use is concentrated at specific moments, such as demonstrations, sporting events, cultural events, etc., which are attended in a very short space of time by a large number of people. The municipal maintenance services have special measures in place to preserve the value of the property without, however, totally preventing the use of the area by citizens, as this is precisely one of its fundamental values.

The search for a balance between intensive use at certain times and the proper conservation of the property is one of the priorities in the management system. In the specific case of the Buen Retiro, the technical services of the City Council Department for the Environment are striving to achieve a sustainable level of visits that adapts to the needs of a historic garden such as the Buen Retiro. For some time now, a policy has been in place to reduce the possible negative impact that the indiscriminate use of the garden could cause, to the point of considering this situation as overexploitation.

We receive many requests for events, fairs, filming, etc. which are carefully considered with a view to ensuring that the maintenance and conservation of this property are not affected. Thanks to the monitoring system installed, we know - from the information provided by the presence detectors in the Buen Retiro Gardens - that there are about 20 million visits per year and that more people visit the gardens during the milder months, mainly spring. One of the cultural events that Madrid holds every year between the end of May and the first fortnight of June is the Book Fair. This fair increases the number of visitors to the park considerably, which might cause certain issues involving users, maintenance and cleaning work, and the compaction of green areas. All this might compromise the situation

of the trees. The organisers of the Book Fair and others events and the City Council have been working for some years to improve this situation in order to be able to reconcile the full sustainability of the garden and its conservation with a cultural activity that is very popular among the citizens of Madrid as well as among people from other parts of Spain and visitors.

Other festive events can also cause damage and care is taken to mitigate these extremes, such as, and

I am sorry to say this because I am a member of Real Madrid, when one of the championships such as the Champions League or the League is won, when it is celebrated at the Cibeles fountain on Paseo del Prado.

As from the management plan the site had never had a plan or management system specifically dedicated to the area and the content represented by it. It is, therefore, an ex novo project. This quality of ex novo can apply both to the delimited property as well as the person/s responsible for managing it. So a new management model presented here was begun to be designed and built.

That having been said, it is evident that while there has not been a definite and specific management system for the area in which the property proposed for listing is located, there have been and there are regular and permanent protection actions and conservation and management initiatives in the area in which the property is located and for the buildings and spaces comprising it, both by the different competent administrations and by their titular bodies, entities or persons. That is to say in terms of protection, conservation and management, there exists, without a doubt, long experience and great capacity. Moreover, since the property is located in an area where the highest level of legal and heritage protection can be found, and this happens to be the same for many of the buildings and monuments forming it, this experience has been forged from the perspective of heritage, either regarding the spaces, monuments, or buildings, whether they be public or private, and obviously insofar as the movable property and exceptional collections that many of them contain and conserve are concerned.

To these three qualities — experience, capacity and conscience —, the process of preparing the nomination has added a fourth, both fundamental and essential but previously absent: coordination, which means agreement, cooperation and commitment. between the state, regional and local administrations — the State, the Autonomous Community of Madrid and Madrid City Council. The agreement, among all the institutions responsible for the property, is a commitment transcending any partisan interest, based exclusively on recognising and assuming the exceptional value of the property and the common and shared duty to manage, conserve and improve it,

Given the existing reality, with multiple consolidated management strategies a Management System, not a Plan, was established to ensure the joint and coordinated management of all its components.

The Paseo del Prado and Buen Retiro, a landscape of Arts and Sciences is a dynamic property passed down through the centuries intimately linked to times, trends and tastes.. A number of stakeholders who run cultural or scientific institutions of very diverse status and dimensions receiving flows of highly disparate visitors and users, also coexist. The property includes many different kinds of spaces giving rise to different microcosms. All this results in a great richness in the management field since the diversity of characters, statuses, missions and dimensions of the various components forming the property. Furthermore, this diversity constitutes an extraordinary wealth of organisation, methodology, knowledge and experience which is very beneficial to the Property's Management System. Some preliminary actions were taken:

- A stakeholder's map – to be aware of all the players
- A legal map – analysing all the planning and protection tools
- Institutional map
- SWOT analysis

Participation, as well as cooperation, is a key feature of the Management System, which resulted being:

- Appropriate
- Realistic
- Effective
- Efficient
- Participatory
- Coordinated
- Transparent
- Comprehensive
- Assessable

The management system is divided into 3 levels:

strategic, programmatic and executive.

The **strategic** level defines the lines or strategic axes running through the Management System and covers the entire physical realm as well as the overall programs and actions. The **programmatic** level defines the programs for each of the strategic measures as well as the specific actions which will allow each established program to be put into practice. Each action has a standardised form. The **executive**

level, which includes the coordination, advice and participation levels.

There are three main committees involved:

The World Heritage Commission – formed by the State, the regional government and the Municipality. Institutional and inter-departmental group to coordinate, agree enforce and monitor programs and actions.

It promotes and collects, periodically as established by the Management System, ordinarily or extra-ordinarily, advice and participation both for receiving proposals and submitting plans

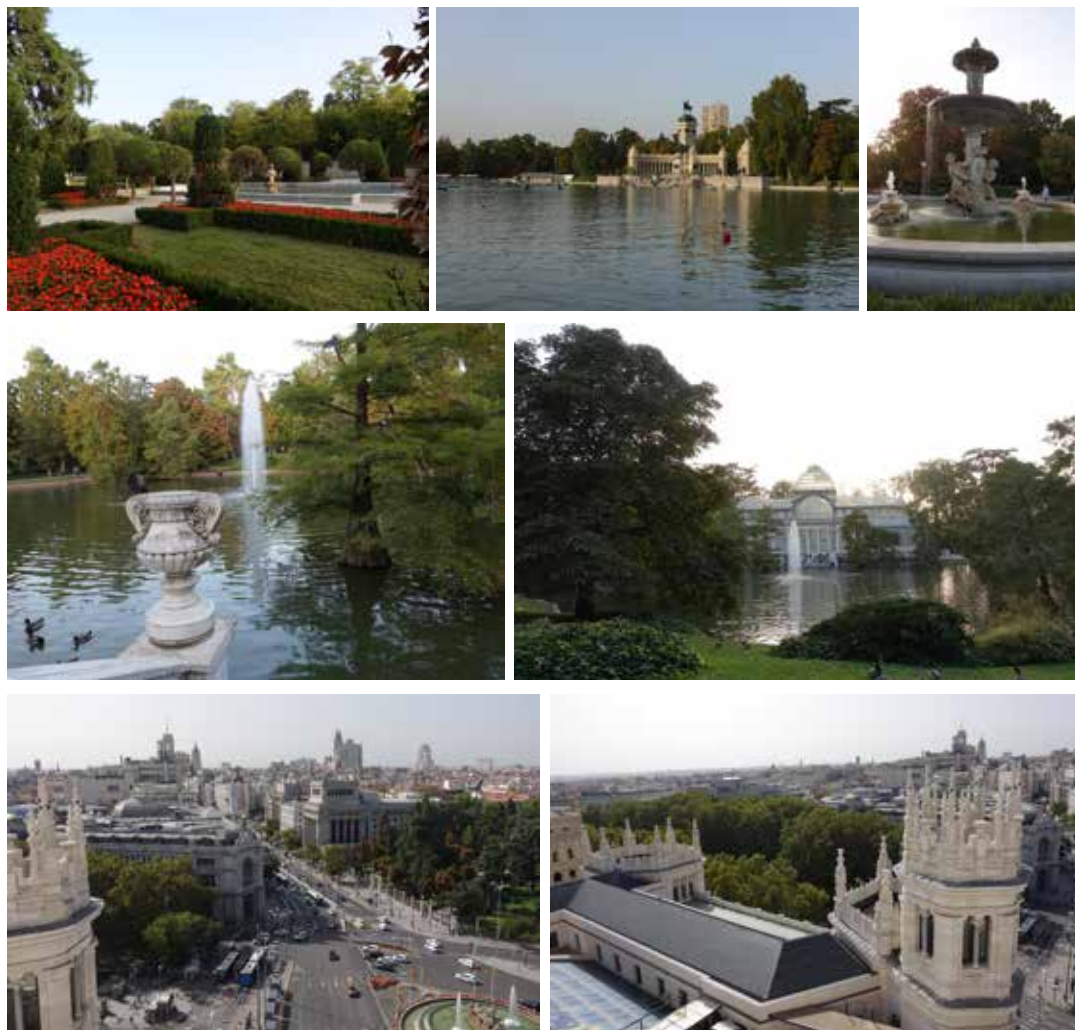
A World Heritage Committee has been formed with representatives from the three administrations with power over the property and the departments directly involved in implementing the various programs.

The Scientific Council – Formed by people on an individual basis and/or by representatives of associations, bodies and organisations experts in fields relating to the nature, knowledge, conservation and the management of the property to help ensure scientific and technical rigour in decision making.

Civic and social Council

Formed by the representatives of associations, collectives or others falling within the scope of the property, the surrounding areas and the city in general, to ensure the inclusive nature of the system and the active involvement and participation of the different networked associations and the citizenry in the general management of and the dynamics affecting the property. This Civic and Social Council is perhaps the most difficult body since it comprises more than 175 components, from local administration technicians, to the architects' union, neighborhood associations, all the institutions within the area, including the Prado Museum, the Congress of Deputies, the Royal Academy of Language, the High General Staff, tour operators, etc.

Still, as it is easy to understand, proper functioning has not been achieved, it will take time, but little by little the participation mechanisms are being perfected.

Austrian Gardens and Parks and The Garden Kingdom of Dessau-Worlitz on the World Heritage List: Conservation, management and preservation

Rakouské zahrady a parky na Seznamu světového dědictví a Zahradni království Dessau-Worlitz: ochrana, správa a uchování

Prof. Dipl. Ing. Brigitte Mang | Rakousko

In Austria, the following historic gardens and parks are part of UNESCO-World Heritage Sites: Mirabellgarten in Salzburg, Schlosspark Schönbrunn in Vienna, Belvederegarten, Schwarzenberggarten, Burggarten, Volksgarten, Rathauspark, Stadtpark, Heldenplatz and Maria-Theresien-Platz in Vienna, Schlosspark Eggenberg in Graz as well as Kurpark and Doblhoffpark in Baden near Vienna.¹ The UNESCO-World Heritage Site Gartenreich Dessau-Wörlitz comprises six ensembles of palaces, gardens and parks – Wörlitz, Luisium, Georgium, Grosskühnau, Oranienbaum and Mosigkau – as well as the Sieglitzer Berg and the cultural landscape along the rivers Elbe and Mulde in Saxony-Anhalt in Germany.²

With the exception of the two parks in Baden and the Schwarzenberggarten in Vienna, the gardens and parks of UNESCO-World Heritage sites in Austria are listed historic monuments. In Saxony-Anhalt the whole Gartenreich Dessau-Wörlitz is a monument in its entirety. With the exception of the Schwarzenberggarten, all gardens and parks are public gardens and are subject to public administration.

This article focuses on the current issues of preservation, management and conservation of these gardens, parks and cultural landscapes. The effects of climate change concern these World Heritage Sites in the same way as they influence nearly every historic garden, park and cultural landscape nowadays. Palaces, villas, garden architecture, the artistic decor of gardens and parks as well as the interiors and art collections of palaces and villas are also affected by climate change. Strategic concepts to face the effects of climate change have to be developed for the historic ensembles and their individual parts.

For the gardens and parks strategies for the preservation of trees and for water management are required above all. Concerning the trees it is especially important to respect the artistic meaning and value³ of the trees, their design idea as well as their age value, species composition, the diversity of the tree species and the individual species of the woody plants.

The water and irrigation management is generally to be ensured.

The overuse of historic gardens and parks by local visitors and tourists is an important issue for those responsible especially for Schlosspark Schönbrunn, Belvederegarten, Burggarten, Volksgarten, Heldenplatz und Maria-Theresien-Platz in Vienna and Mirabellgarten in Salzburg due to their special urban and touristic setting. Interest in holding events in historic locations is increasing everywhere.

¹Mirabellgarten, World Heritage Site: Historic Center of the City of Salzburg, Date of Inscription: 1996, Property: 236 ha, Buffer zone: 467 ha, Criteria: (ii), (iv), (vi)

Schlosspark Schönbrunn, World Heritage Site: Palace and Gardens of Schönbrunn (Vienna), Date of Inscription: 1996, Property: 186 ha, Buffer zone: 261 ha, Criteria: (i), (iv)

Belvederegarten, Schwarzenberggarten, Burggarten, Volksgarten, Rathauspark, Stadtpark, Heldenplatz and Maria-Theresien-Platz, World Heritage Site: Historic Centre of Vienna, Date of Inscription: 2001, Property 371 ha, Buffer zone 462 ha, Criteria: (ii), (iv), (vi); since 2017 listed as endangered World Heritage Site on the "Red List" of UNESCO

Schlosspark Eggenberg, World Heritage Site: City of Graz – Historic Centre and Schloss Eggenberg, Date of Inscription: 1999 (Historic Centre of Graz), 2010 extension to Schloss Eggenberg, Property (in two parts): 91 ha, Buffer zone: 242 ha, Criteria: (ii), (iv)

Kurpark and Doblhoffpark in Baden near Vienna, Date of Inscription: 2021, Property 343 ha, Buffer zone 555 ha (= Baden bei Wien), Criteria (ii), (iii); Baden is one of the eleven spa towns of the transnational serial World Heritage Site Great Spa Towns of Europe in seven European countries

²Gartenreich Dessau-Wörlitz: Date of Inscription: 2000, minor boundary modification: 2019, Property: 11.891 ha, Buffer zone: 11.208 ha, Criteria (ii), (iv)

³in German: Alterswert

Damages to the gardens and parks are going hand in hand with the overuse and misuse of garden monuments and public spaces. This is even more so because the monument status and the status of the World Heritage are neither commonly known nor generally respected. The gardens and parks are mainly seen as public green spaces.⁴ For all historic gardens and parks, clear and strict regulations and rules of use are needed here to protect monuments and world heritage sites.

Mirabellgarten

The garden, which was designed in the early 17th century and up to the first third of the 18th century was remodeled several times in the baroque style and further on also in the landscape style until the 19th century, belongs to Mirabell Palace and is managed by the garden administration office of Salzburg. The management of the garden recognizes the high-quality treatment of the garden monument and UNESCO World Heritage Site.

The responsibility of commissioning a landscape architect, who is specialized in the preservation of garden monuments for the project-related revitalization of the complex, lies with the garden administration. The current projects are: the design of the Zwerglgarten (Dwarf garden) which was done 2018/ 2019 and the following renovation projects since 2020 – the hedge theatre, the orangery garden and the rose garden as well as the installation of automatic irrigation as a result of the effects of climate change and all paths in the garden.

The main topics for the garden administration are actually:

_Dry phases are increasing even in the ‚rain capital‘ Salzburg; so far there was no need for irrigation management as there was plenty of rain in Salzburg until a few years ago.⁵ With regard to the effects of climate change with less continuous rain the implementation of the irrigation system got urgently necessary for the whole garden. Fortunately, there is no loss of old trees up until now.

_A water management system with infiltration areas had to be installed to date mainly during heavy rainfall events that have only occurred in the past few years.

_Due to the mentioned increasing interest in holding events the garden administration is planning to set up its own event management.

_The measures regarding the increasing need for traffic safety, security and liability as well as visitors' guidance, also in view of the increasing reduction of visitors' personal responsibility, are currently being discussed.

_The quality of the floral decorations in the long term is guaranteed by the city's own nursery. _The switch to sustainable care has thus been consequently underway for years.

A World Heritage Center for the World Heritage Site *Historic Center of the City of Salzburg* is planned in the former Baroque Museum at Mirabellgarten and is scheduled to open in 2025.

Schlosspark Schönbrunn⁶, Belvederegarten and the gardens & squares of the Hofburg complex Burggarten & Volksgarten, Heldenplatz & Maria-Theresien-Platz

The baroque Schlosspark Schönbrunn of the Habsburg imperial family with its design developments from 1700 to the second half of the 20th century, the baroque Belvedere garden of Prince Eugene designed in the early 17th century with its later development owned by the Habsburgs, and the gardens and squares of the Hofburg complex from the early 19th century to the late 19th century, are subordinated to the Österreichische Bundesgärten, the Austrian Federal Gardens administration as part of the Higher Federal Garden Teaching and Research School in Vienna. The main concern today for the gardens and parks is to regain and resume the horticultural care and conservation of the garden monuments according to the principles of monument preservation and the World Heritage status.

⁴ As far as the maintenance of Rathauspark and Stadtpark in the city of Vienna is concerned, where the focus lies on public use and less on garden monument preservation, these two gardens are not treated in particular in this article.

⁵ in German: Schnürlregen

⁶ For the Schlosspark Schönbrunn both criteria of the UNESCO-Worldheritage-Site are of main importance: Criterion (i): The Palace and Gardens of Schönbrunn are an especially well preserved example of the Baroque Princely residential ensemble, which constitute an outstanding example of Gesamtkunstwerk, a masterly fusion of many art forms.

Criterion (iv): The Palace and Gardens of Schönbrunn are exceptional by virtue of the evidence that they preserve of modifications over several centuries that vividly illustrate the tastes, interests, and aspirations of successive Habsburg monarchs.

A further task for all the federal gardens is to hold back tourism marketing with catering and other sales facilities as well as the mentioned increasing interest in holding events that lead to damages to the monuments and World Heritage sites.

The Schlosspark Schönbrunn presents itself as a particularly important European example of garden art with more than 200 years of development and the garden monument preservation premise of protecting and conserving the diversity of its developmental layers. Currently, a project by the Schönbrunn Zoo to build an elephant enclosure in the park threatens the garden monument and the UNESCO World Heritage Site.

Concerning the historic gardens and garden monuments of the World Heritage Site City of Vienna a Heritage Impact Assessment (HIA) has been underway since 2022. The results are expected in 2023.

Schwarzenberggarten

For the Schwarzenberggarten, the private owner rejects the protection as a garden monument. His current main interest lies in the use of the garden for hotel, catering and event purposes.

The significance of the historic garden, the possibility of its being listed as a historic monument, and its World Heritage status play at present only a secondary role.

Schlosspark Eggenberg

The management of Schloss Eggenberg with its state rooms and the palace park, which is under the administration of the Styrian Universal Museum Joanneum, is primarily concerned with projects for the use of the park as well as the coordination of monument protection, UNESCO World Heritage status and nature conservation for the former Baroque Garden, which was redesigned in landscape style in the first half of the 19th century. On the one hand, this concerns a small, currently natural park area without a historical structure, which is to be designed for visitors with children seeking recreation and its use as an urban green space in general. On the other hand, it is a Natura 2000 European protected area for a protected bat species, the greater horseshoe bat (Große Hufeisennase, *Rhinolophus ferrumequinum*), which is located in the attic of the palace. In order to preserve the biodiversity of trees and shrubs in the park, there is a forward-looking cooperation with local tree nurseries for the cultivation of woody plants. The entrance fee is of little economic interest in view of the low price, but it provides the park with partial protection against overuse and vandalism.

Baden bei Wien

The protection status under garden monument protection, which is essential for the two parks in Baden, the Kurpark and the Doblhoffpark, can only be achieved in the long term through an amendment to the Monument Protection Act (federal law of Austria).⁷ To date, the Kurpark and the Doblhoffpark have only been protected by urban protection zone categories. The Doblhoffpark is a natural monument.

Through the preservation and maintenance of the parks, which were already available to spa guests and the general public for spa purposes and leisurely strolling from the early 19th century onwards, the preservation of the so-called ‚therapeutic landscape‘ is mostly important. In Baden it extends into the forest areas in and around the town, and its appearance as a spa landscape is of particular importance for this World Heritage Site. For the Kurpark, the sequence of the layout from the spa garden itself to the Kalvarienberg (Calvary hill) above it and further on to the landscape of the Wiener Wald (Vienna Woods) around Baden is of particular interest for the spa landscape. The design of the Rosarium in the 1960s is of particular interest for the originally late baroque Doblhoffpark, which was redesigned in landscape style in the early 19th century.

In Baden, a World Heritage Information Centre is to be set up in the former Garden Director's House at the Kurpark in the next few years.

Gartenreich Dessau-Wörlitz

For the preservation of the historic cultural landscape of the Gartenreich Dessau-Wörlitz on the rivers Elbe and Mulde, the decisive challenge of monument preservation lies in the coordination of monument protection and UNESCO World Heritage status with nature and landscape conservation,

⁷ These two gardens, as well as many other Austrian historic gardens and parks, have not yet been included in the list of parks and gardens that can be listed as garden monuments in Austria.

especially the requirements of Natura 2000 and the FFH protected areas. The Gartenreich is one of the monuments where monument protection and garden monument preservation in some agendas extend far beyond the usual level of the historic ensembles with their palaces, villas, gardens and parks

into the cultural landscape. Essential to UNESCO World Heritage Site is the work on and for each individual garden and park as well as for the Gesamtkunstwerk as a whole. The baroque gardens of the Mosigkau and Oranienbaum ensembles as well as the landscape gardens of the Wörlitz, Luisium and Georgium ensembles as well as the Sieglitzer Berg are to be preserved and maintained as historical monuments, as parts of the World Heritage site and also as parts of the Biosphärenreservat Mittelbe (biosphere reserve).

In Wörlitz, a World Heritage Information Centre is to be designed in a historic ensemble near the palace.

Special challenges were the floods of 2002 and 2013, which prompted the Kulturstiftung Dessau-Wörlitz to install flood protection measures especially in the parks of Wörlitz and Luisium that are exemplary in Europe and extraordinary for the field of preservation and restoration of historic garden monuments. The historic walls in these two parks were reinforced with linear sheet pile walls made of concrete, which were technically integrated into the dams in such a way that they are invisible in the historic monument. The walls as well as the historic tree population both at the dam bases and on the dam crests could be preserved with these new protection measures, while flood protection is ensured.

Thanks

The author would like to thank Dr. Paul Schuster, the director of Eggenberg Palace and Palace Park, Dipl.-Ing. Christian Stadler, the director of Salzburg City Gardens, the landscape architect Dipl.-Ing. Dr. Barbara Bacher and Dipl.-Ing. Gerhard Weber, the long-time director of Baden City Gardens for the received technical information.

About the author

Brigitte Mang is a specialist in historic gardens, parks and cultural landscapes as well as in the preservation of garden monuments. She has managed the Österreichischen Bundesgärten (Austrian Federal Gardens) in Vienna and Innsbruck in Austria as well as the UNESCO World Heritage Site Gartenreich Dessau-Wörlitz (Garden Kingdom of Dessau-Wörlitz) in Saxony-Anhalt in Germany. She is a professor of garden monument preservation at the Anhalt University of Applied Sciences in Saxony-Anhalt, a member of the German National Committee of ICOMOS, a subject expert in the Fund for the Rehabilitation of Jewish Cemeteries in Austria, and a member of the Monument Advisory Board of the Austrian Federal Monuments Office. At the University of Agricultural and Environmental Education in Vienna, she heads the Department of Green Care, Urban Gardening and Garden Culture.

The site was inscribed under criterion (ii) as it exhibits an important interchange and influence in Latin America where similar projects involving alamedas, this is tree-lined avenues, and urban renewal processes based on the Madrid model were carried out. Close links existed between the Iberian Peninsula and overseas territories in the creation and enjoyment of unique spaces within the city, as well as the diffusion of a particular style of urbanism that was ahead of later and better known examples. The Hispanic alamedas forerunners of the well-known boulevards, in its various iterations around the globe, defines a lifestyle, a way of socializing and living in the city.

Průhonický park – nejmladší drahokam v diadém českých světových zahrad

Ing. Jiří Šmída, Botanický ústav AV Průhonice

Průhonický park je národní kulturní památkou a památkou zapsanou na Seznam světového dědictví UNESCO. Nachází se ve Středočeském kraji jihovýchodně nedaleko od Prahy.

Průhonický park (dále jen „Park“) spravuje Oddělení Správy Průhonického parku, Botanického ústavu AV ČR, v. v. i.

Botanický ústav je největším centrem botanického výzkumu v České republice. Provádí výzkum v celé škále evolučně a ekologicky zaměřených botanických oborů. Sídlem Botanického ústavu je zámek v areálu Průhonického parku, další vědecká pracoviště má v Třeboni a v Brně.

Park se rozprostírá na ploše 250 ha v údolí potoka Botič tvořící hlavní pomyslnou osu, a jeho přítoků. Asfaltovou místní komunikací (dříve silnicí III. třídy) je rozdělen na I. a II. část (dříve obora). Dominantami jsou 3 velké rybníky – Podzámecký, Labeška a Bořín. Park je protkán sítí cest v délce cca 25 km jejichž součástí je systém číslovaných orientačních bodů (sloupků) na křižovatkách. Obvodová hranice Parku je dlouhá cca 10 km a v současné době je areál téměř kompletně oplocen. Vějíř do Parku je možné 10 vstupy (dvěma hlavními, kde se dá zakoupit denní vstupenka, ostatní jsou průchodné s čípkovou permanentkou).

K areálu Parku přiléhá Průhonická botanická zahrada Botanického ústavu.

V roce 2010 byl potvrzen zápis Průhonického parku jako součástí sériové památky o dvou konstitutivních částech Historické centrum Prahy zapsanou na Seznam světového dědictví.

Atributy mimořádné univerzální hodnoty jsou:

- malířsko – krajinářská kompozice parku založená na rostlino-geografických scénériích
- dendrologická a botanická hodnota sbírky
- uzavřenost kompozice (záměrná izolace parku od okolní krajiny)
- vodní a stavební prvky

Park budoval od roku 1885 hrabě Arnošt Emanuel Silva-Tarouca a tvořil jej až do své smrti roku 1936, přestože celé průhonické panství prodal roku 1927 československému státu. Parku tedy věnoval celých 50 let péče, což je ve spojení se skutečností, že byl autorem i investorem, jedinečné. Dlouhodobě tak mohl budovat Park dle svých představ a vzniklo tak celoživotní unikátní dílo jednoho autora. Průhonický park je tak zřejmě posledním svobodným krajinářským dílem tohoto charakteru v takto velkých dimenzích.

Hrabě pracoval pod heslem: systém, to jsem já!

Původním povoláním byl právník, byl spoluzakladatelem a prezidentem Dendrologické společnosti Rakouska-Uherska, předsedou Československé dendrologické společnosti, poslanec Říšské rady i Českého zemského sněmu, posledním ministr orby v Rakousko-uherské monarchii a další funkce, ale díky své pílí a talentu se vypracoval na jednoho z předních krajinářských architektů té doby i všeobecně uznávaným odborníkem na poli dendrologie, v oblasti trvalek a tvorby alpin.

Působení hraběte v Průhonici nastalo v momentě, kdy se oženil s jedinou dcerou Jana Nepomuka hraběte Nostic-Rieneck – říšskou hraběnkou Marií Antonii, již průhonické panství patřilo. Svatba se konala roku 1885 v kapli Narození Panny Marie přiléhající k zámku a od této chvíle začíná nová etapa průhonického panství.

Park představuje vrcholné dílo přírodně krajinářského slohu, jehož součástí je neorenesanční zámek. Park není výjimečný jen jeho historicko-uměleckou hodnotou, ale i dendrologickou – za hraběte Silva-Taroucy byly Průhonice vstupní branou introdukovaných rostlin (především dřevin) do celé Evropy. Budování Parku věnoval hrabě Tarouca velké množství svého času, finančních prostředků, a především uměleckého nasazení. S velkým umem využíval terén, se kterým mistrně pracoval. Zařídil údolí ještě více opticky prohluboval výsadbou jehličin ve vrcholových partiích, která se zrcadlila ve vodních plochách, otevřené prostory – louky a rybníky kombinoval s uzavřenými porosty. Důležité byly také kompozičně situované průhledy.

Jak sám říkal, snažil se docílit mnohotvarých obrazů zapadajících do rámce středočeské krajiny.

Jeho tvorbou vznikla v Parku malířsko – krajinářská kompozice založena na rostlino-geografických scénériích (Pflanzen-geografischen szenarien). Tedy kombinace rostlin z celého světa za účelem malířské manipulace s prostorem s důrazem na jejich stejné nároky na stanoviště.

Unikátní kompozice je formována domácími i cizokrajnými dřevinami (a různými kultivary) v kombinaci s keři a trvalkami. Významnou roli hrála barevnost a proměnlivost jednotlivých rostlin v různých obdobích roku a velkorysé používání konifer.

Umě pracoval s pozadím, kulisami a atraktivním popředím, kterým docílil hloubky obrazu.

Hrabě tak vytvořil vysoce estetický efekt s pokorným respektováním požadavků na nároky rostlin.

Jeho dílem vznikla rozsáhlá botanická sbírka, která byla uspořádána do krásných krajinných obrazů a promyšlených scénérií.

V Parku se nachází mimořádná sbírka rostlin, která pojímá přes 300 druhů jehličnatých dřevin a více než 1200 druhů dřevin listnatých. Dále se park pyšní mimořádnou sbírkou rododendronů v počtu okolo 8000 ks ve 220 druzích a kultivarech.

Nelze samozřejmě opomenout ani rozsáhlé Alpinum, které se rozkládá na ploše cca 3 ha (s Podzámeckým alpinem dohromady 4,5 ha) a je jedno z největších přírodních alpin v Evropě. Průhonické alpinum je taktéž dílo hraběte Silva-Taroucy, bylo vybudováno kolem roku 1895 a od počátku bylo určeno pro pěstování alpské a horské flóry a také pro pěstování nejnovějších a nejvzácnějších dřevin a trvalek.

Od roku 1962, kdy park přebírá Botanický ústav je péče zaměřena spíše z pohledu botaniky, ekologie a ochrany přírody. Až v 90. letech se podařilo Ivanu Staňovi přesvědčit tohoto majitele a správce parku, že park je především uměleckým dílem a krok po kroku mu vracel jeho ztracenou podobu. Za to mu patří velký dík.

Počínaje roku 1800 prošel průhonický zámek klasicistní přestavbou. Nedlouho po svatbě nových majitelů průhonického panství začal hrabě Silva-Tarouca přestavovat zámek do v té době módního novorenesančního stylu. Pověřil mladého architekta Jiřího Stibrala, jehož úkolem bylo zpodobnit zámek tak, aby vycházel příkladů svérázných děl „české renesance“ a zároveň aby odpovídal charakteru českého prostředí a hodil se k blízké Staré Praze. Nejvýraznějším zásahem bylo vybourání části jižního křídla, aby zde vznikla vyhlídková terasa, která otevírá nádherné výhledy na Podzámecký rybník a dále do Parku. V současné době je zámek přístupný jen omezeně, a to v přízemí, kde lze navštívit kavárnu, galerii a tematické expozici, a dále v rámci reprezentativních prostor Rytířského sálu a přilehlých salónek sloužících pro příležitostné koncerty, svatby a jako konferenční centrum.

V průběhu posledních deseti let se v Parku uskutečnily dvě významné akce, které zásadním způsobem přispěly k rozvoji Parku a jeho památkové obnově.

První z nich je Obnova Podzámeckého alpina, které je situováno do svahů v bezprostřední blízkosti zámku a kolem Podzámeckého rybníka. Realizační obnovné práce probíhaly v letech 2015 – 2017, celkové náklady projektu činily 31 795 820 Kč, z toho 25 436 656 Kč bylo hrazeno z grantu EHP a zbytek z vlastních zdrojů.

Realizaci prováděla firma VYKRUT zahradní služby a.s. Samotným pracím předcházela nelehká projektová příprava, které se zhostil projekční tým, jehož členové byli ateliér Ing. Pavel Šimek–FLORART, Ing. Vít Doležel, Ing. arch Martin Laštovička a Ing. Jana Kohlová.

Pro svůj neuspokojivý stav nemohla být tato část parku dlouho návštěvnický využívána. Základním motivem obnovy bylo zpřístupnit toto úžasné místo návštěvníkům, umožnit jim vychutnat si krásu prostoru a vnímat myšlenky zakladatele Parku v nových souvislostech.

Řešené území o rozloze 1,5 ha je nejvíce exponovanou částí Parku. Pěšiny ve svazích postupně zanikly a téměř všechny opěrné kamenné zídky zmizely.

Obnovou se zde podařilo celý prostor provzdušnit a otevřít nové nádherné pohledy na Podzámecký rybník, zámek a další unikátní scenerie. Byly obnoveny opěrné kamenné zídky, kamenná schodiště, cesty a pěšiny, kovářsky zpracovaná autorská zábradlí a treláže pro popínavé rostliny. Dále očištěny skalní výchozy, doplněn mobiliář a vysazena kolekce rostlin čítající cca 230 druhů. Významným místem se stala obnovená Růžová zahrádka. Byl zde použit historický i současný sortiment růží. Odrůdy růží byly vybírány tak, aby celoročně kvetly, voněly a připomínaly takt odkaz tvůrců pro nové generace zahradníků a návštěvníků.

Druhou významnou a mimořádnou akcí, která bude ukončena v závěru roku 2023, je rozsáhlý projekt Integrovaného regionálního operačního programu s názvem „Průhonický park – obnova, rozvoj a oživení památky UNESCO“.

Cílem projektu je Revitalizace památky s důrazem na její kulturní hodnoty (OUV) a její atraktivně pro návštěvníky. Jeho zahájení proběhlo na začátku roku 2021 a v době tříletého trvání musí být

všechny vytyčené práce, zahrnující šest podprojektů rozprostírající se na celém území parku, hotovy. Celkové náklady projektu jsou přes 205 mil. Kč včetně DPH (170 mil. Kč bez DPH). 80 % bude hrazeno z IROP zbývajících 20 % bude kryto z veřejných rozpočtů ČR (včetně 5 % spolufinancování BÚ). Tento rozsáhlý projekt se věnuje obnově původní krajinářské kompozici, zajištění bezpečnosti u stávajících přestárých nebo jinak narušených jednotlivých stromů a porostů. Jeho součástí je rovněž obnova původních cest, schodů, opěrných zídek, ohradních zdí a v neposlední řadě i drobných staveb, které se v parku nacházejí. Projekt počítá i s vybudováním nového informačního systému pro návštěvníky, tvorbou a instalací výstavních expozic v rekonstruovaných objektech.

Realizaci prací týkajících se drobných staveb, Rybárny a ohradních zdí provádí firma ENVIRONMENTAL BUILDING a.s., práce týkající se obnovy kompozice, provozní bezpečnosti stromů, obnovy porostů, všech vegetačních úprav a cestní infrastruktury realizuje společnost Gardenline s.r.o. Nové expozice buduje firma Muzea Servis, spol. s.r.o. a informační systém „M plus“, spol. s r.o. Projektovou dokumentaci pro poslední dvě zmiňované aktivity dodala společnost Design 4AVI s.r.o.

Ani ostatní realizační práce se neobešly bez projekční činnosti. Drobné stavby projektovala Ing. Daniela Maxová, ohradní zdi Ing. arch Martin Laštovička. Opravu cestní infrastruktury, schodišť a opěrných zdí jsou projekčním dílem Ing. Pavel Vychodil – PROGEOK a veškeré projekční činnosti týkající se kompozice Parku, jeho provozní bezpečnosti, ošetřování stromů, výsadeb, obnov porostů a dalších vegetačních a kompozičních úprav se zhostil ateliér Ing. Pavel Šimek – Florart. Technický dozor investora zajišťují Ing. Jana Kohlová a Ing. Jiří Plichta.

Podprojekt č. 1: „Obnova unikátní kompozice a zvýšení bezpečnosti porostů“ je rozdělen na tři části, jehož první část se zabývá ošetřením korun stromů arboristickými zásahy nebo kácením a následnými výsadbami. Cílem je zajištění provozní bezpečnosti návštěvníka systémem péstebních opatření a zajištění stability a obnovy vnitřní kompozice Parku. V parku se nachází velká část stromů ještě z období hraběte Silva-Taroucy, které představovaly různou míru rizika pro návštěvníky svým pádem či pádem větví. Dendrologický průzkum zahrnuje 11 964 ks inventarizovaných dřevin. 51 % jedinců se nachází ve stádiu krátkodobé až střednědobé existence. Bylo navrženo 4 662 ks péstební opatření, pokáceno 1 421 jedinců a nově vysazeno 836 vzrostlejších stromů.

Druhá část se týká obnovy porostů, které determinují vnitřní kompozici parku a jeho stabilitu vůči okolí. Cílem je zajistit stabilitu a obnovu vnitřní kompozice parku tvořenou porosty a obnova porostů po obvodu parku. Výměra hodnocených porostů činí 98,8 ha, ve kterých bylo stanoveno 55 obnovných detailů o výměře 87 375 m² s navrženo výsadbou cca 30 000 ks lesnických sazenic.

Třetí částí je obnova kompozičních detailů, jejíž cílem je obnova zaniklých průhledů a míst významných pohledů převážně souvisícími s důležitými pohledovými a kompozičními osami. Jmenovat lze např. obnova Hlavní vyhlídky, Pískovny nebo skalních výchozů v části zvané Jeřábkovy potoky. Záměrem je také zatraktivnění památky např. výsevem cibulovin.

Podprojekt č. 2: „Obnova infrastruktury – cest“ se týká opravy cest, kamenných a trámových schodů a kamenných opěrných zídek. Cílem je zajištění pohodlného a bezpečného pohybu návštěvníků i provozu zahradnické a lesnické mechanizace. Opravy probíhají v téměř celé I. části a na hlavním návštěvnickém okruhu v II. části parku. Parkové cesty mají mlatový povrch a jednotlivé úseky cest jsou opravovány jednou ze tří navrhovaných technologií – lehká oprava pouze mlatové vrstvy, střední oprava včetně střední šterkové podkladní vrstvy nebo celková rekonstrukce cestního tělesa včetně spodních konstrukčních vrstev. Opravované cesty jsou v celkové délce cca 18 km.

Podprojekt č. 3: „Zvýšení ochrany a sjednocení areálu“ zahrnuje opravy ohradních zdí, ať už kamenných nebo omítaných. Cílem je zvýšení ochrany památky a kontrolovaný návštěvnický provoz. Předmětem prací je oprava 600 m ohradní kamenné zdi, 540 omítané zdi a výstavba 130 m omítané zdi. Po dokončení těchto prací bude Park celkově oplocen a tedy uzavřen.

Podprojekt č. 4: „Obnova drobné architektury“ spočívá v opravě drobných staveb nacházejících se v areálu Paku. Jedná se o objekt Alpského srubu na Alpinu, České chaloupky nedaleko hráze rybníka Labešky, která byla do Parku přemístěna z Národopisné výstavy československé v Praze 1895 a Wachhausu, strážního domku, který je vystaven nad hrází Bořína ve vzdálenější II. části Parku. Po opravě budou v těchto objektech v rámci projektu vybudovány tematické expozice pro návštěvníky (kromě Alpského srubu, který je mimo návštěvnické trasy).

Podprojekt č. 5: „Objekt bývalé Rybárny“ je stavba v blízkosti zámku u potoka Botič, který prochází celkovou památkovou obnovou. Opravována je jak jeho přední dřevěná část, tak zadní zděná. Součástí prací je i úprava jejího okolí, aby byla dobře návštěvníkům přístupná a charakter prostředí se co nejvíce blížil původní kompozici. Taktéž v prostorách Rybárny budou vybudované expozice.

Podprojekt č. 6: „Informační a navigační systém pro návštěvníky“ si bere za cíl vytvořit nový informační a navigační systém v Parku spočívající v podobě interaktivní mapy, podle které se budou moci návštěvníci po parku pohybovat po zvolených trasách a přiblíží jim zajímavé informace o parku či pomohou zjistit vybrané aktuality. Druhou částí tohoto podprojektu je vytvoření nových tematických expozic v opravovaných objektech. V České chaloupce budou tématem pohádky, které se natáčely v Průhonickém parku, v Rybárně bude v dřevěné části tématem fauna rybníku a tekoucích vod, ve zděné části pak téma historie zahrad. Zděná část Rybárny bude také sloužit jako prostor pro vzdělávání, hry i odpočinek.

Na výsledky zamýšlených prací se netrpělivě těšíme a věříme, že na konci projektu bude park krásnější, bezpečnější a atraktivnější a zajistí se uchování této významné památky pro další generace.

Použité zdroje:

KŘESADLOVÁ, Lenka a Ondřej ZATLOUKAL. Průhonický park. Průhonice: Botanický ústav Akademie věd ČR, 2017. ISBN 978-80-86188-53-9.

SILVA-TAROUCA, Ernst. Der Pruhonitzer Park. Die Gartenanlagen Österreich-Ungarns in Wort und Bild. Heft 1. Wien: F. Tempsky, 1909.

SILVA-TAROUCA, Arnošt. Průhonický park. Zprávy výzkumných ústavů zemědělských č. 22, Praha: Ministerstvo zemědělství republiky Československé, 1926.

FLORART. Průhonický park – Obnova unikátní kompozice a zvýšení bezpečnosti porostů. Projektová dokumentace. 2016.

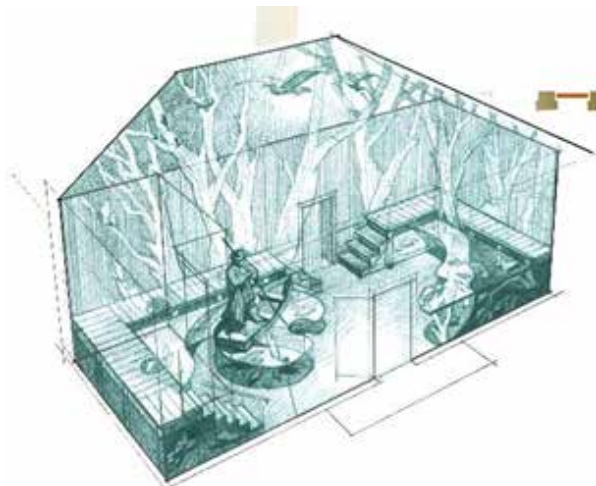
Scénérie u Leknínového zálivu s výraznou kombinací barevných dřevin v jarním období (foto: Jiří Šmída)

Arnošt Emanuel hrabě Silva – Tarouca a jeho žena Marie Antonie říšská hraběnka Nostic-Rieneck (foto: archiv Botanického ústavu)

Pohled přes Podzámecký rybník na zámek (foto: archiv Botanického ústavu)

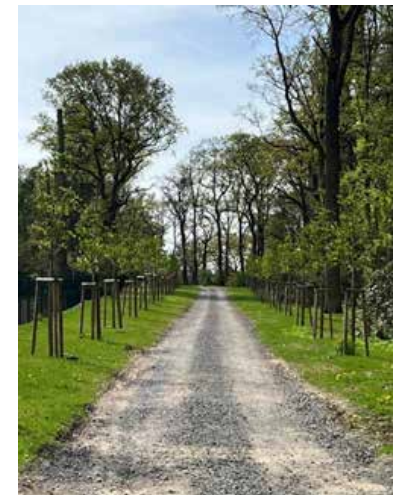
Budoucí expozice v dřevěné části Rybárny (archiv Botanického ústavu)

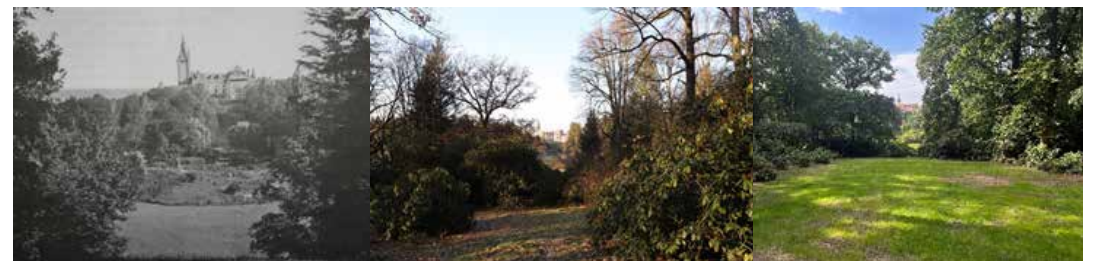
Proměna Růžové zahrádky na Podzámeckém alpinu (foto: Kateřina Kurz, Jiří Šmída)

Arboristické ošetřování dřevin (foto: Jiří Šmída)

Výsadba nové jírovcové aleje (foto: Jiří Šmída)

Kompoziční obnova hlavní vyhlídky (foto: archiv Botanického ústavu, Jiří Šmída)

Nová mlatová cesta vedoucí po hrázi Podzámeckého rybníka

Oprava Alpského srubu (foto: Jiří Plichta)

KOMENTOVANÉ PROHLÍDKY

„Zámek a Podzámecká zahrada 25 let poté“

Ing. Jiří Uhlíř, ředitel Správy Arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži,
Mgr. Ondřej Zatloukal ředitel MUO, Mgr. Štěpán Sittek
provedli a okomentovali realizované projekty obnovy Arcibiskupského zámku a Podzámecké zahrady
(Galerie, Sněmovní sál, Mlýnská bána, rybníky v Podzámecké zahradě)

Dědictví minulosti i příležitost pro budoucnost

Arcibiskupství olomoucké se v lednu roku 2017 stalo po mnoha desítkách let opět právoplatným majitelem kroměřížského zámku a Podzámecké zahrady. Tato skutečnost pro Arcibiskupství s sebou přináší nejen určitou hrdost na to, co naši předchůdci vytvořili, ale i starost, abychom se o toto dědictví dokázali dobře postarat a předat jej těm, kdo přijdou po nás.

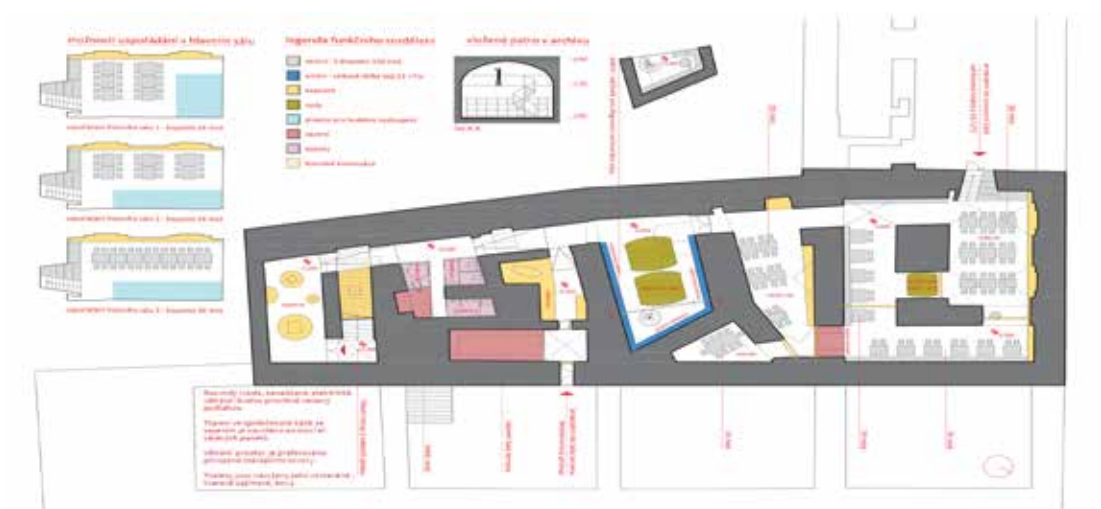
Součástí zámku je i rozsáhlý mobiliární a sbírkový fond, který byl církvi vrácen již v první polovině 90. let minulého století. O ten Arcibiskupství systematicky pečuje již po tři desítky let ve spolupráci s Muzeem umění Olomouc. Největším počinem v oblasti obnovy a uchovávání arcibiskupských sbírek realizovaným v nedávné době byl projekt „Obnova vybraných obrazů a nábytku Arcibiskupského zámku v Kroměříži“ realizovaný v letech 2015-2017. Náklady projektu financovaného převážně z fondu EHP dosáhly výše cca. 18,5 mil. Kč. V rámci tohoto projektu bylo restaurováno 53 obrazů a 30 kusů historického nábytku. Dalších 15 deskových obrazů, které patří k nejvzácnějším dílům prezentovaným v zámecké galerii, prošlo menším konzervačním zásahem a bylo umístěno do speciálních klimastabilních panelových vitrín. Současně byly pořízeny úložné systémy pro sbírku kresby, grafiky a hudební archiv a byla dovybavena konzervátorská dílna, což umožnilo dále zkvalitnit péči o zámecké sbírkové fondy.

Od roku 2016 Arcibiskupství olomoucké připravovalo a od roku 2018 do současnosti realizuje další projekt zaměřený tentokrát na obnovu Mlýnské brány a vybraných částí zámku a Podzámecké zahrady. Celkové náklady tohoto projektu, který je spolufinancován Evropskou unií prostřednictvím Integrovaného regionálního operačního programu dosahují hodnoty téměř 250 mil. Kč bez DPH. V současnosti již byla ukončena celková rekonstrukce tzv. Mlýnské brány, v níž bude umístěna zcela nová expozice muzea Arcibiskupské gardy. V Podzámecké zahradě proběhla rozsáhlá obnova vodního systému, spočívající zejména v odbahnění a zpevnění břehů všech rybníků a vodotečí. V případě zámku asi nejviditelnější (a zároveň nejnákladnější) součástí obnovy je stále ještě probíhající rekonstrukce krovu a střechy. Kromě toho proběhla modernizace a rozšíření zabezpečovacích systémů, výměna osvětlení v galerii, rozsáhlé restaurování vybraných zámeckých interiérů (Sněmovní sál, salónek tzv. letního bytu) i dalších prvků zámeckého mobiliáře. Mezi hlavní cíle projektu patří také zpřístupnění dalších částí zámku veřejnosti (gotická místnost ve věži, zámecká kaple, Mlýnská brána) ale rovněž optimalizace prohlídkových tras zámku tak, aby si každý návštěvník mohl vybrat okruh, který mu bude tematicky i časově vyhovovat.

V současné době byl připraven další projekt k žádosti o dotaci s předpokládanými náklady ve výši cca. 100 mil. Kč. Cílem této akce je obnova zámeckých sklepů, místností v přízemí severovýchodního křídla zámku a zámeckého nádvoří. Ve sklepech, do nichž bude obnoven vstup z nádvoří, má vzniknout expozice zaměřená na historii a současnost výroby mešních vín na kroměřížském zámku, jejíž tradice sahá až do 13. stol. Prostory v přízemí zámku včetně navazujícího balkónu s vyhlídkou na Podzámeckou zahradu pak budou sloužit jako víceúčelové sály pro pořádání krátkodobých výstav, koncertů a dalších kulturních a společenských akcí. V prostorách přímo navazujících na hlavní schodiště zámku pak vznikne nové návštěvnické centrum s pokladnou a prodejnou suvenýrů. Žádost o dotaci byla podána v červnu letošního roku a nyní je v procesu hodnocení.

Arcibiskupství olomoucké, jakožto staronový vlastník kroměřížského zámeckého areálu, si je plně vědomo jeho výjimečné hodnoty, pro kterou byl před 25 lety zapsán na listinu Světového kulturního dědictví UNESCO. Věříme, že to, co zde minulé generace vytvořily a nám zanechaly, dokážeme uchovat a dále rozvíjet ku prospěchu a radosti všech lidí dobré vůle.

Mgr. Štěpán Sittek
Arcibiskupství Olomoucké

Generální ředitelka
Národního památkového ústavu **Nada Goryczková**
Vás srdečně zve na

SLAVNOSTNÍ OTEVŘENÍ KOLONÁDY V KVĚTNÉ ZAHRADĚ

26. 5. 2023 od 11.00
Květná zahrada Kroměříž

Cílem opravy, která trvala do konce roku 2022, byla obnova statické a funkční role krovu, střešní krytiny, pochozí vyhlídkové terasy a kamenné balustrády kolonády.

Svou účast, prosím, potvrďte do 23. 5. 2023 na e-mail: snajdarova.dagmar@npu.cz.

Po dvou letech obnovy, dne 26. května 2023, se návštěvníci dočkali oficiálního znovuotevření turistické lávky na Kolonádě v Květné zahradě v Kroměříži, která plní významnou funkci hlavního vyhlídkového bodu zahrady.

Slavnostní otevření Kolonády bylo spojeno s připomenutím 25. výročí zápisu zámku a zahrad na seznam světového kulturního dědictví UNESCO.

Květná zahrada v Kroměříži je otevřena téměř celoročně a vybírat si návštěvníci mohou ze tří základních prohlídkových okruhů, z toho dva jsou s průvodcem. Významnou stavbou zahrady je Kolonáda, která v uplynulých dvou letech prošla zásadní obnovou.

Cílem opravy, která trvala do konce roku 2022, byla obnova statické a funkční role krovu, střešní krytiny, pochozí vyhlídkové terasy a kamenné balustrády Kolonády. Celková cena opravy se vyšplhala na více než 31 mil. Kč. Samotná oprava byla zahájena v lednu 2021 a téměř do konce roku 2022 byla Kolonáda zahalena trubkovým lešením. Odměnou za určitou nekomfortnost při procházkách Květnou zahradou v uplynulých dvou letech je nyní skutečnost, že po dvou letech Kolonáda opět poskytuje ikonické výhledy na parter Květnice nebo panoramata parku zahradního umění a okolí.

Obnově Kolonády předcházela pečlivá příprava, a právě ta se stala významným ukazatelem při získání státní dotace. Celková sanace dřevěného krovu, krytiny a balustrády s důrazem na uchování historické funkčnosti představuje dlouhodobou udržitelnost střechy Kolonády i odolnost proti nepříznivým povětrnostním podmínkám. Kolonáda v Květné zahradě v Kroměříži tak po dvou letech opět poskytuje výhledy, bez kterých by zážitky z tohoto skvostu na seznamu světového kulturního dědictví UNESCO nebyl pro návštěvníky úplný.

Kroměřížská Květná zahrada, známá též pod názvem Libosad, patří mezi nejvýznamnější zahradní díla v celosvětovém měřítku. Dnes je prakticky jediným představitelem takto komponovaného celku v Evropě. Květnou zahradu nechal vybudovat v druhé polovině 17. století olomoucký biskup Karel II. z Lichtensteinu-Castelkorna. První fáze výstavby, jež představila hlavní část zahrady, proběhla mezi lety 1665–1675. Druhá, doplňující, v průběhu osmdesátých let 17. století. Zahajovací práce řídil italský architekt Filiberto Luchese, po jehož smrti se úkolu zhostil jeho mladší kolega a spolupracovník Giovanni Pietro Tencalla. Květná zahrada byla spolu s Podzámeckou zahradou a zámek v Kroměříži v roce 1998 zapsána na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Stavba arkádové galerie – Kolonády byla podle projektu Giovanniho Pietra Tencally dokončena v roce 1671. Svou délkou 244 metrů zaujímala celou jednu stranu Květnice. Kolonáda plnila hned několik funkcí. Především byla vstupním objektem, který v kompozici zahrady částečně nahrazoval chybějící budovu šlechtického sídla, a zároveň byla koncipována jako galerie soch. V osmdesátých letech 20. století byla na střeše kolonády vybudována lávka, která návštěvníkům umožňuje přehlédnout z výšky výsadbu květin na tzv. Janákově parteru. Kolonáda převzala od Jahodových kopečků ve Štěpnici funkci hlavního vyhlídkového bodu zahrady.

Slavnostního otevření obnovené vyhlídkové terasy Kolonády v Květné zahradě Kroměříž se za bohaté účasti novinářů i odborné veřejnosti zúčastnili Mgr. Tomáš Opatrný, starosta města Kroměříž, Dott. Jana Michalčáková, Ph.D. et Ph.D. náměstkyně generální ředitelky NPÚ pro památkovou péči, Ing. Petr Šubík, ředitel ÚPS Kroměříž, Mgr. Zdeněk Novák, kastelán Květné zahrady Kroměříž, Ing. Jiří Uhlíř, ředitel Správy Arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži, z. ú.

KONCERT V ROTUNDĚ KVĚTNÉ ZAHRADY V KROMĚŘÍŽI

Jako kulturní doprovod mezinárodní konference
Historické zahrady Kroměříž 2023
„Zahradní umění v památkách světového dědictví“
se uskutečnil nevšední koncert v inspirativním
prostředí barokní rotundy.

Příležitost představit vysokou hudební úroveň
děti ZUŠ v Kroměříži se stala zážitkem
pro všechny přítomné.

Klub UNESCO Kroměříž zve na koncert
konaný v rámci mezinárodní konference **Historické zahrady Kroměříž 2023**
„Zahradní umění v památkách světového dědictví UNESCO“

pod záštitou starosty města Kroměříže Tomáše Opatrného

ROTUNDA KVĚTNÉ ZAHRADY V KROMĚŘÍŽI

25. května 2023

čtvrtek | 19.30 hod.

Collegium giovane

komorní smyčcový orchestr a sbor ZUŠ Kroměříž
pod vedením Pavla Nikla

V programu zazní skladby
G. F. Händela, A. Dvořáka,
ale také K. Jenkinse, P. Warlocka,
E. Morriconeho, G. Holsta
a B. Coulais/Ch. Barratiera.

Orchestr vystoupil s mimořádným
úspěchem v roce 2022
v Evropském parlamentu v Bruselu.

Vstupné: 200 Kč | snížené 130 Kč
Předprodej v kanceláři Klubu UNESCO, Riegrovo náměstí 140, po-čt 9.00–12.00 od 15. května 2023

25. výročí zápisu zahrad a zámku v Kroměříži na Seznam světového dědictví UNESCO

V obnoveném Sněmovním sálu Arcibiskupského zámku v Kroměříži jsme si společně připomněli hudbou a slovem významných osobností událost, která přesahuje naše město i Českou republiku.

Setkání bylo reminiscencí na shromáždění starostů okresu Kroměříž a významných hostů po zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO.

Účastníci tehdy odhalili desky s informací o památce UNESCO na zámku a v zahradách a schválili Memorandum o společné péči o tyto památky, které bylo znovu na slavnostním setkání připomenuto.

V zámeckém návštěvnickém centru byla zahájena výstava „Arcibiskupský zámek a zahrady 25 let na Seznamu světového dědictví UNESCO“. Na velkoplošných panelech si mohli návštěvníci zámku po celé léto připomenout důležité události v průběhu 25 let po zápisu zahrad a zámku na Seznam světového dědictví UNESCO.

Slavnostního setkání se zúčastnil Mgr. Michal Beneš, CSc.

nositel medaile ministra kultury Rtis Bohemiae Amicis, čestný člen Komise pro UNESCO, čestný člen Klubu UNESCO Kroměříž. Byl účastníkem shromáždění starostů okresu Kroměříž a významných hostů po zápisu zahrad a zámku na seznam světového dědictví při předání certifikátu ve Sněmovním sále 6. června 1999.

Se vzpomínkou a přáním odvahy a jemnosti

Asi poprvé ve svých dějinách se před dvaceti pěti lety Kroměříž dostala na fyzickou mapu světa. Je to podivná mapa: jsou na ní zakresleny kontinenty a oceány, pohoří a nížiny, ale žádné hranice států a ani žádná hlavní města, za to na ní bylo letos v červnu necelých dvanáct stovek koleček a kosočtverečků. Co kolečko – to přírodní pamětihodnost, co kosočtvereček – to památka zrozená rukou člověka. Ta mapa je geografickým zobrazením Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví a jednomu z kosočtverečků je přiřazeno jméno Zahrady a zámek v Kroměříži.

Být vybrán pro tento prestižní mezinárodní seznam je jako být povýšen do šlechtického stavu, ale ne mezi nějaké zemánky či hrabátka, ale rovnou mezi vysokou šlechtu. Dostat se mezi ně opravdu není snadné. Vždyť jak je svět veliký, jaké množství kultur a civilizací se na něm vystříдалo a jak staré jsou některé civilizace a kolik tisíců památek zrodily a po sobě zanechaly... Těch dvanáct stovek pamětihodností je vlastně jen zlomek divů světa z obrovského množství darů dějin i přírody. Darů vybíraných pro Seznam světového dědictví přísně odborně. Mnoho povolaných, leč málo vyvolaných, chtělo by se říci...Pramálo tu záleží na politických ambicích, přáních či ctižádostech a sebevědomí – pravidla přísného posouzení musí být dodržena stůj co stůj, aby se kulturní či přírodní památka dostala mezi „best of the best“.

Všechno začalo ve druhé polovině minulého století, kdy Sovětský Svaz začal stavět na žádost Násirova Egypta na Nilu obrovskou, tzv. druhou Asuánskou přehradu a její vzduté vody začaly ohrožovat staroegyptské chrámy v Abú Simbelu a na ostrově Philea.

A tehdy UNESCO udeřilo na pomyslný buben: podařilo se mu zorganizovat mezinárodní kampaň na jejich záchranu a shromáždit potřebné fondy, aby chrámy byly úspěšně přesunuty na nová místa. To bylo samo o sobě mimořádný počín – jednak to bylo poprvé v dějinách, kdy se národy vzchopily ke společné praktické akci a neskončilo to, jako už mnohokrát, jen slovními deklaracemi, jednak šlo o světově jedinečný a novátorský počín i z hlediska technického a konzervátorského – vždyť přesouvat na mnohatunové kamenné bloky rozřezaný skalní chrám v Abú Simbelu na nové místo byla do té doby věc nevídaná.

Úspěšnost této záchranné akce vyvolala další mezinárodní kampaně, ať to byly práce na záchraně jednoho z nejstarších měst na světě – Mohendžodára či budhistického chrámu Borobodur na indonéské Jávě aj. A tak se na základě těchto pozitivních zkušeností začala pomalu v UNESCO formovat myšlenka na společnou mezistátní ochranu toho nejcennějšího, co lidstvo obdrželo od minulých generací nebo přírody. Tak se zrodila se Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, která loni v listopadu oslavila své padesáté narozeniny a dnes je jednou z nejúspěšnějších mezinárodních smluv vůbec - vždyť k červnu 2023 se jí cítilo vázáno sto šedesát sedm států a takových smluv zase tak moc není. Ta také právně ustavila postupně budovaný a už zmíněný Seznam světového dědictví. Nápad zapsat Kroměříž do Seznamu světového dědictví byl dítětem kroměřížské občanské iniciativy, nezrodil se ani v ministerských kuloárech a ani ve vědeckých badatelkách. Myslím, že 25. výročí zápisu kroměřížských památek je tedy také výročí úspěšnosti občanské společnosti zastoupené v kroměřížském Klubu UNESCO, o němž jeden z našich velvyslanců v Paříži mi jednou řekl: “pane kolego, kdo v Kroměříži za něco stojí, je členem Klubu UNESCO. To nevíte?”

Prvotní myšlenka postupně zrála a stabilizoval se názor, že k zápisu do Seznamu světového dědictví mají být prioritně navrženy především zahrady v Kroměříži, protože měly pro svou hodnotu největší šanci na zápis, a s nimi věcně související arcibiskupský zámek. Byla to tedy úvaha taktická, která se ukázala jako zcela správná.

Na toto téma byla následně zpracována podle přesných mezinárodních pravidel odborně velmi náročná nominační dokumentace a následovalo mezinárodní expertní řízení v Kroměříži (a teprve po něm projednání návrhu v rozhodčích orgánech mezivládního Výboru pro světové dědictví při UNESCO). O úspěch dokumentace a řízení se zasloužili mnozí – za představitele veřejné správy jmenujme ales

poň pana přednostu tehdejšího okresního úřadu, Mgr. Piláta a starostu Kroměříže Ing. Dvořáčka; z plejády zpracovatelů nominační dokumentace určitě nesmíme zapomenout na Dr. Petrů, Dr. Slavíčka, Dr. Sehnala, Dr. Turkovou, Ing. Svobodu, Ing. Čermáka, Ing. arch. Riedla, Mgr. Pálku aj. Bylo by nevědekem nezmínit Ing. arch. Vošahlíka, který „kočíroval“ tuto, na koordinování poněkud náročnou, vědeckou „chasu“ (jestli tam „někde nahoře“ pana architekta čtete tyto řádky, tak vězte, že už jen za to zasloužíte hluboký obdiv) a Ing. arch. Kuču, který do nominační dokumentace napsal tzv. srovnávací analýzu. (To je jedna z jejích nejdůležitějších partií – předkládající země totiž musí sama dokázat, že památka, kterou navrhuje k zápisu do Seznamu světového dědictví, je minimálně v kontinentálním měřítku tím nejlepším z nejlepšího a srovnávací studie tak má přispět k argumentaci, že kandidující pamětihodnost má skutečně světově výjimečnou hodnotu).

Nesmíme ani zapomenout na p. Mgr. Lukáše, který při obtížném expertním jednání v Kroměříži bojoval jako lev a slíbil vedoucímu expertního týmu, dle mého tehdy skeptického soudu, i nemožné, aby to do čtrnácti dnů ale také i splnil! Díky patří i těm, kteří se zasloužili o likvidaci škod po povodních v Podzámecké zahradě tak, aby stopy po nich nevzbudily v expertech děs. Co ke všem těm jménům i těm, jejichž jména jsem tu snad nezmínil, dodat? V Itálii se říká se, že vzpomínka na dobrého člověka vždycky zavoní jako větvička vavřínu, když na ní padne kapka rosy. Všem Vám, dámo a pánové, moc a moc děkujeme a vzpomínáme na Vás.

Jdou-li mé vzpomínky v čase dále, po expertním řízení, které v sobě mělo až jistou dávku absurdity, protože kroměřížské zahrady byly hodnoceny v mrazivém lednu bez krásy zeleně a květin, ale také bez sněhu, který někdy může skrýt leccjakou jizvu, následovalo, podle tehdy platných pravidel, projednávání kandidatury Zahrad a zámku v Kroměříži před předsednictvem Výboru pro světové dědictví při UNESCO. Pravidla tehdy velela, že stát nominující nějaký kulturní nebo přírodní statek na Seznam světového dědictví se sice mohl jednání předsednictva zúčastnit, nesměl však nominaci hájit, nanejvýše odpovědět na otázky, pokud by mu byly výslovně položeny. Obecně vzato, tato jednání předcházející plénu Výboru pro světové dědictví s jeho závěrečným verdiktem, bývala velmi pracovní a někdy i velmi, velmi zevrubná a jsoucí pod kůži. Vzpomínám-li si však dobře, kroměřížská nominace předsednictvem prolétla jak rozžhavený nůž máslem. Tak hladce, a to jen proto, že expertní posudek byl mimořádně příznivý a předložená nominace zpracována s vysokou mírou přesvědčivosti. Výboru pro světové dědictví, který tehdy zasedl v japonském Kjóto pak už bylo jen aprobovat jednoznačné doporučení svého předsednictva a zapsat Zahradu a zámek v Kroměříži na Seznam světového dědictví. Necítíte symbol v tom, že se to stalo právě ve městě starých císařských zahrad?

Když se řekne, že památky zapsané na Seznam světového dědictví jsou elitou, šlechtou mezi památkami, maně se vynořuje jedna stará zásada platná pro šlechtu britskou, francouzskou, italskou, španělskou, německou a nevím ještě jakou: „noblesse oblige“ – výsadní postavení zavazuje. To platí i pro památky ze Seznamu světového dědictví. Podle filosofie Úmluvy o světovém dědictví mají být „vlajkovými loděmi“ péče o kulturní a přírodní dědictví, následováníhodnými příklady pro všechny ostatní. Nesmím a ani nemohu říci, jak toho dosáhnout, ale snad mohu na základě své mnohaleté zkušenosti vyvodit jednu radu: ztište na chvíli svůj hlas a naslouchejte svým památkám, ony samy mluví, možná tiše, ale mluví a řeknou Vám o svých bolestech i nadějích. Přistupujte k jejich problémům odvážně a s otevřeným hledím jako praví muži, ale řešte je s jemností a citlivostí ženské ruky. Tak to říkal jeden můj vzácný francouzský kolega o památkách v údolí Loiry, které je také na Seznamu světového dědictví, a určitě nejsem sám, kdo si myslí, že to platí i pro Zahradu a zámek v Kroměříži.

Pečovat o Zahradu a zámek v Kroměříži je náš úkol, k němuž jsme se dobrovolně zavázali, a to dokonce dvakrát: jednak tím, že jsme přistoupili svobodně a z vlastní vůle k Úmluvě o světovém dědictví, jednak tím, že jsme svobodně, z vlastní vůle a poučeně navrhli Zahradu a zámek v Kroměříži zapsat na Seznam světového dědictví. Je tedy naší povinností už ne pouze v našem zájmu, ale v zájmu celého lidstva o ně pečovat – vždyť zahrady a zámek v Kroměříži jsou, v duchovním slova smyslu, dědictvím i všech ostatních národů světa.

Mezinárodní společenství dobře ví, že Zahradu a zámek v Kroměříži naší generaci nepatří. Nám jsou jen na chvíli propůjčeny, abychom se o ně starali a předali je v pořádku těm, komu náleží - našim dětem. Tak se to sluší na řádné hospodáře a slušné lidi. Vždyť i tady na Hané se každý pořádný sedlák snažil, aby dědicovi odevzdal grunt bez dluhů a v dobrém stavu.

Až půjdete starou Kroměříží, podívejte se na tu krásu kolem sebe. To jsou Vaše kořeny a kdo se nezajímá o své kořeny, ten se nezajímá o svou vlastní identitu a kdo se o ní nezajímá, ten jí ztrácí a kdo identitu nemá, jakoby ani nebyl. Děkuji Ti, Kroměříži, že jsi mi dala pocítit a poznat mně sama. To přeji i Vám všem.

Tradice konferencí s tématem historických zahrad v Kroměříži

Zahrady a arcibiskupský zámek v Kroměříži jsou architektonickým zachovalým unikátem a proto se jim dostalo v roce 1998 ocenění, kterým se staly kulturním dědictvím celého lidstva, jsou zapsány na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví. Klub UNESCO byl iniciátorem zápisu a významně se na něm podílel. Tuto vpravdě historickou událost, nejen pro naše město, připomínáme od roku 2000 pořádáním Dnů zahrad a zámku. Začátkem června pořádáme koncerty, výstavy, besedy. Každým druhým rokem i konference s tematikou historických zahrad. Je přirozené, že právě v Kroměříži nachází tato problematika své místo neboť Květná a Podzámecká zahrada, představují vrchol zahradního umění. Obě zahrady byly inspirací ambiciózního projektu Národního centra zahradní kultury v Kroměříži, který byl úžasnou příležitostí jak pro zahrady a zámek, tak pro město.

Od roku 1998 byl pořadatelem konferencí Klub UNESCO. Připomeňme témata minulých konferencí: Vývoj zahradní kultury, Technika v historických zahradách, Společenský život v historických zahradách, Co ohrožuje historické zahrady, Zahrada jako umění – Umění v zahradách, Voda, vodní prvky, vodní stavby v historických zahradách a parcích, Travnaté plochy, bylinné podrosty, záhony a jejich sortimenty v historickém vývoji i současnosti. Připomeňme si i iniciátora konferencí Antonína Lukáše, ředitele Arcibiskupského zámku a současně i jednoho z prvních předsedů Klubu UNESCO, Ing. Zdeňka Nováka současného, ředitele Národního zemědělského muzea, pravidelného aktivního účastníka konferencí, díky kterému vykrystalizovala myšlenka orientovat se k zápisu na seznam kulturního dědictví UNESCO především na zahrady a to v komplexu se zámek, důležitou aktivní roli v realizaci konferencí plní tradičně Ing. Ina Truxová z NPÚ. Těší nás, že Metodické centrum zahradní kultury v Kroměříži se stává pokračovatelem v pořádání tradičních konferencí.

Těší nás, že o konference je stále zájem, že účastníky jsou nejen odborníci památkáři, ale i představitelé měst, obcí, krajů, architekti, majitelé a pracovníci zahrad i laická veřejnost, neboť pro péči o historické zahrady je jejich spolupráce a vzájemná podpora velmi důležitá.

MUDr. Eva Nováková
předsedkyně Klubu UNESCO Kroměříž

Osobnosti, které si připomínáme vždy, když se zápis našich zahrad a zámku slaví. Doc. Otakar Kuča debatující s Antonínem Lukášem na snímku z roku 2013.

Zdravici pro účastníky Slavnostního setkání u příležitosti 25. výročí zápisu zahrad a zámku zaslal Mons. Jan Graubner

Mons. Jan Graubner
arcibiskup pražský a primas český

V Praze dne 20. 5. 2023

Vážená paní předsedkyně,

upřímně děkuji za milé pozvání na oslavu 25. výročí zapsání Arcibiskupského zámku a zahrad na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO. Mám radost, že k této významné události uspořádá Klub UNESCO řadu akcí, zvláště Slavnostní setkání 16. 6. 2023 14.00 ve Sněmovním sále Arcibiskupského zámku, které připomene shromáždění starostů okresu Kroměříž a významných hostů po zápisu na Seznam světového kulturního dědictví. Nad vchodem do zámku jsme tehdy odhalili desky s informací o památce. Od té doby se podařilo mnoho opravit i provést spousty hostů.

Rád bych se slavnostního setkání účastnil, ale současné povinnosti mi to nedovolují. Proto využívám této příležitosti, abych všechny účastníky srdečně pozdravil, poděkoval za přízeň k tomuto mimořádnému kulturnímu dědictví a popřál hodně chuti ke spolupráci na této památce i v budoucnosti.

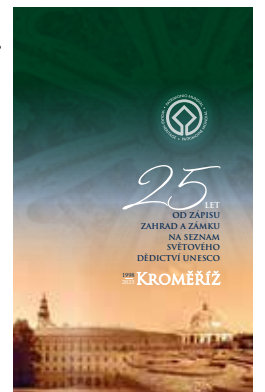
Všem ze srdce žehná

+ Jan Graubner
arcibiskup pražský a primas český

OBRAZOVÉ OHLÉDNUTÍ | Slavnostní setkání k 25. výročí Zápisu zahrad a zámku na Seznam světového dědictví UNESCO | Sněmovní sál, Arcibiskupský zámek v Kroměříži

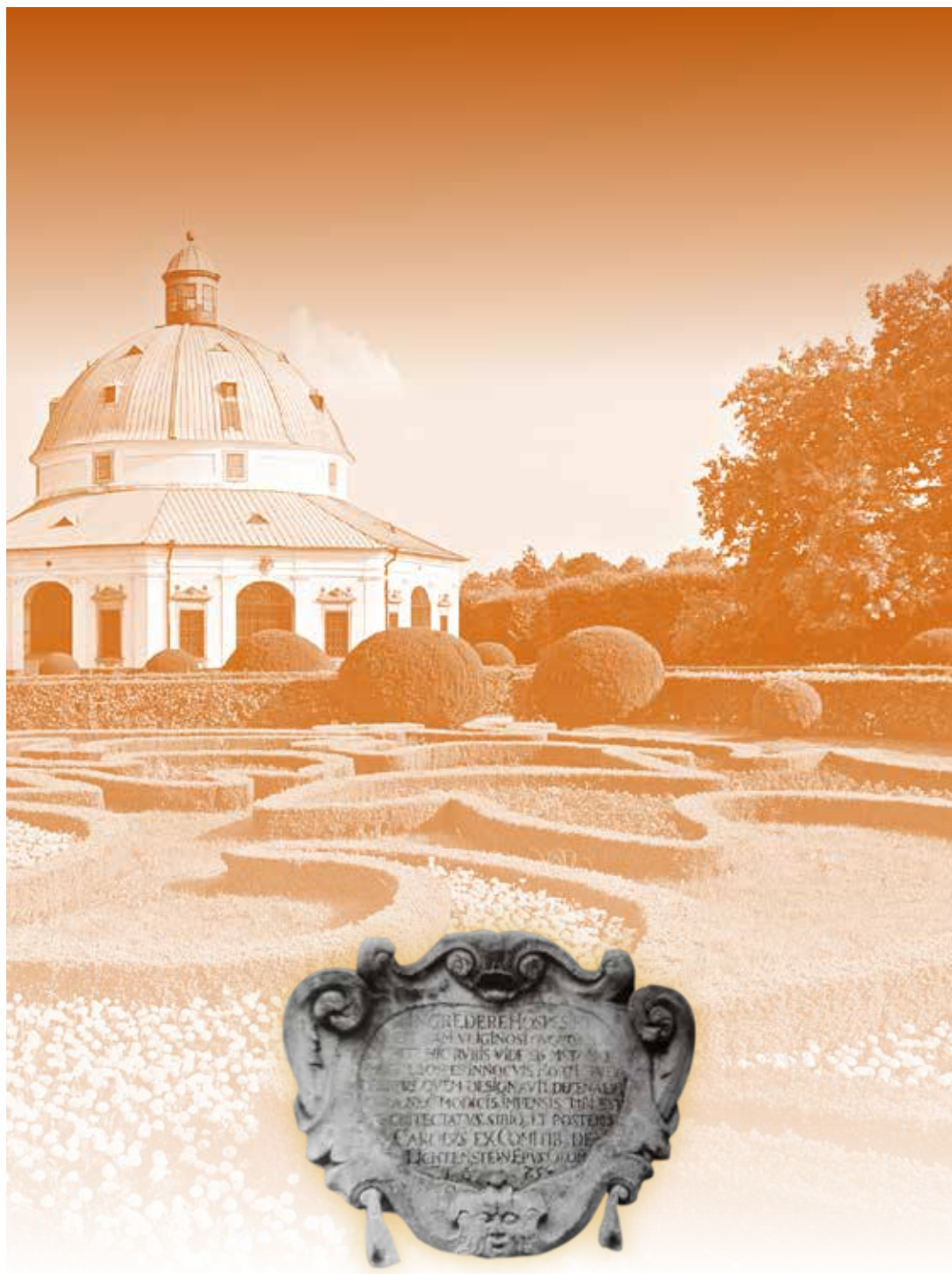

U příležitosti oslav 25. výročí Zápisu zahrad a zámku na Seznam světového dědictví UNESCO vydal Klub UNESCO Kroměříž pamětní tisk.

Doprovodná výstava v návštěvnickém centru Arcibiskupského zámku v Kroměříži během letní sezony představila důležité momenty z historie i současnosti zahrad a zámku.

HISTORICKÉ ZAHRADY KROMĚŘÍŽ 2023

„Zahradní a krajinné umění v památkách zapsaných na seznam světového dědictví“

Sborník referátů přednesených na konferenci a souvisejících dokumentů

Vydal Klub UNESCO Kroměříž ve spolupráci s Národním památkovým ústavem | 2023

Neprošlo jazykovou úpravou

Obálka a grafická úprava Martin Čísecký
Tisk Typoservis Holešov
www.unesco-kromeriz.cz

MEMORANDUM – ZÁVAZEK PRO BUDOUCNOST

Důkazem potvrzení zásadního významu úspěšného zápisu na Seznam UNESCO pro město i region je také text memoranda přijatého dne 11. června 1999 na slavnostním shromáždění ve Sněmovním sále Arcibiskupského zámku. Závěrečné prohlášení memoranda je aktuální i v současnosti.

U PŘÍLEŽITOSTI SLAVNOSTNÍHO VYHLÁŠENÍ ZÁPISU ZAHRAD A ZÁMKU V KROMĚŘÍŽI DO SEZNAMU SVĚTOVÉHO KULTURNÍHO A PŘÍRODNÍHO DĚDICTVÍ UNESCO, SEŠLI JSME SE DNES 11. ČERVNA 1999 VE SNĚMOVNÍM SÁLE ARCIBISKUPSKÉHO ZÁMKU V KROMĚŘÍŽI.

SKLÁNÍME SE PŘED ODKAZEM PŘEDKŮ, JEJICHŽ GÉNIUS A PÍLE NÁM ZANECHALY VELIKÉ KULTURNÍ HODNOTY A S VĚDOMÍM DUCHOVNÍ TRADICE MĚSTA KROMĚŘÍŽE, KTERÉ SE V MINULÉM STOLETÍ ZAPSALO DO DĚJIN EVROPY JAKO MÍSTO, V NĚMŽ SE SOUSTŘEDILA VŮLE NÁRODŮ DOSÁHNOUT DEMOKRATICKÉHO POLITICKÉHO ŘÁDU, POKLÁDÁME ZA SVOU NEJČESTNĚJŠÍ, PRVOŘADOU POVINNOST OCHRAŇOVAT A PEČOVAT O KULTURNÍ A PŘÍRODNÍ HODNOTY A PŘEDAT JE V SOUČASNÉ KRÁSE BUDOUCÍM GENERACÍM. TAK NAPLNÍME ZÁVAZKY ÚMLUVY O OCHRANĚ SVĚTOVÉHO KULTURNÍHO A PŘÍRODNÍHO DĚDICTVÍ, SJEDNANÉ V ROCE 1972 V PAŘÍŽI, K NÍŽ SE ČESKÁ REPUBLIKA HLÁSÍ. HLUBOCE SI VÁŽÍME POCTY, KTERÉ SE NAŠEMU MĚSTU DOSTALO ZAPSÁNÍM JEHO ZÁMKU A ZAHRAD DO SEZNAMU VE SMYSLU UVEDENÉ ÚMLUVY A SPOLEČNOU VŮLÍ STO PADESÁTI ŠESTI STÁTŮ SVĚTA SE STALY KULTURNÍM DĚDICTVÍM CELÉHO LIDSTVA.

SLAVNOSTNĚ PROHLAŠUJEME,

ŽE S VEŠKERÝM ÚSILÍM A MOŽNOSTMI KAŽDÝ SÁM A VŠICHNI SPOLEČNĚ UČINÍME VŠE, ABY BYLA NAPLNĚNA USTANOVENÍ ÚMLUVY O OCHRANĚ SVĚTOVÉHO KULTURNÍHO A PŘÍRODNÍHO DĚDICTVÍ A ZAHRADY A ZÁMEK V KROMĚŘÍŽI BYLY UCHOVÁNY S NEJVĚTŠÍ PÉČÍ A PŘEDÁNY BUDOUCÍM GENERACÍM.

www.unesco-kromeriz.cz